DE

DELAVSKA ENOTNOST

3. XII. 1977 - ŠT. 48 - L. XXXVI. - CENA 4 DIN

GLAVNI UREDNIK: VOJKO ČERNELC

ODGOVORNI UREDNIK: BOJAN SAMARIN

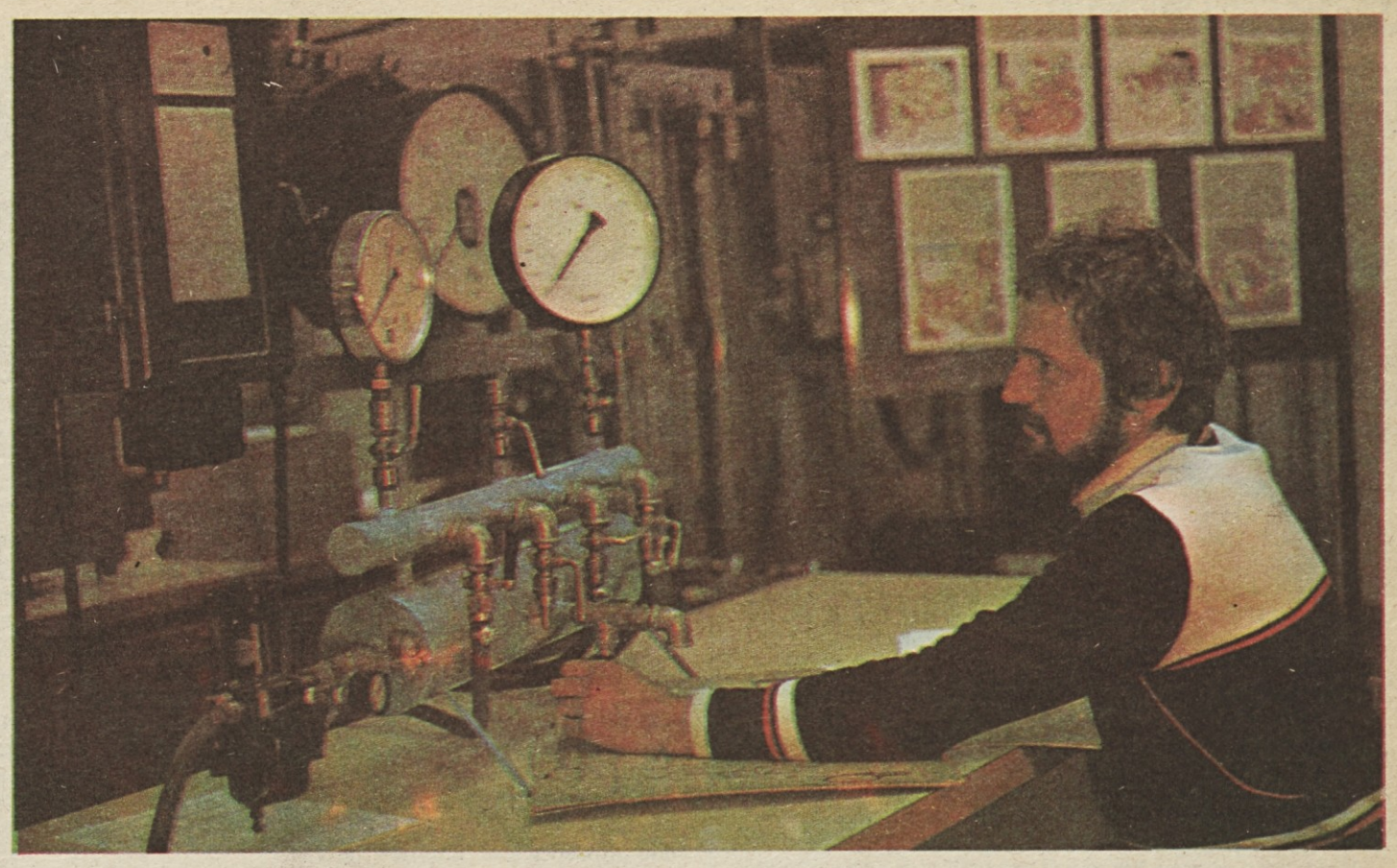

Titov štipendist Branko

Srečala sem jih na poti ob potoku. Družina se je vračala domov. Mali Klemen se je prisrčno smejal na očetovih ramah. Pridružila sem se veseli druščini in sprejeli so me kot starega prijatelja.

V prijetnem vzdušju toplega doma Širokovih je stekel pogovor.

Branko Širok je štipendist Titovega sklada. Sedaj redni študent strojne fakultete v Ljubljani pripoveduje o svoji študijski poti.

— V prvih razredih osnovne šole nisem poznal nobenih težav, zato pa so se pojavile z nastopom pubertetniških muh, nisem jim bil vedno kos. Veliko mladih to obdobje uspešno preboli, pa sodim med tiste, ki so se manj uspešno spoprijeli s temi muhami.

Tako je Branko zamudil vlak, ki je peljal na gimnazijo in vstopil v tistega, ki je bil namenjen v poklicno šolo. Vpisal se je na industrijsko šolo Iskre. Tako je Vrhničan prišel študirat v Ljubljano.

— Tedaj sem že bolj trezno razmišljal o življenju in tudi bolj poprijel za študij.

Rezultati niso izostali, trije letniki dokončani z odličnim uspehom so bili dokaz nadarjenosti in marljivosti mladega fanta. In z uspehi so rasle tudi želje. Strojna fakulteta je postala sestavni del Brankovih življenjskih načrtov.

Na delavski univerzi je obiskoval tečaje matematike, fizike in kemije, da bi lahko položil diferencialne izpite! Toda pri fiziki mu je spodletelo in zaposlil se je kot strojni ključavničar.

— Zdaj so to samo še spomini, vendar pa so tista leta pustila v meni jasen pečat. Kot mlad delavec sem se z oči v oči srečal z vprašanjem, ali naj se vrnem v šolo ali ne.

Odgovor je Branko našel v svoji skriti želji, vpisati se na strojno fakulteto! Za to pa je bila potrebna srednja izobrazba. Vpisal se je na srednjo tehniško šolo in jo uspešno dokončal. Že tedaj mu je postal študij veselje, čeprav ni bilo malo trenutkov, ko je moral zbrati veliko moči, da je uskladil to veselje z družinskimi dolžnostmi in tudi s svojim družbenopolitičnim delom. Mali Klemen je upravičeno zahteval očeta tudi zase, prav tako si je žena želela moža. Branku ni zmanjkalo moči.

Pred dvema letoma je postal Titov štipendist.

— Pogoji niso prestrogi, pravi, vendar tudi niso realni. Če upoštevamo, da ima človek na voljo le omejeno količino energije, potem je bržčas jasno, da ni mogoče biti družbenopolitično aktiven delavec in hkrati študent s poprečno oceno osem. Nekaj moraš nujno zanemariti. Sam sicer delujem v svetu letnika, vendar sem moral popolnoma opustiti svojo družbenopolitično aktivnost v krajevni skupnosti. Študij zahteva veliko moje energije.

Kljub temu pa Branko dela, dela in ne zapostavlja ničesar, ne šole ne družine. V toplem domu živijo srečno ob pisanih igračah malega Klemena.

KATJUŠA ROJAC

Spominska priznanja ob 35-letnici Delavske enotnosti

Delovna skupnost TOZD Delavska enotnost je ob 35-letnici gibanja in časnika Delavska enotnost podelila spominska priznanja najzaslužnejšim tovarišicam in tovarišem, ki so s svojimi idejami, razredno delavsko usmeritvijo in delovanjem ustvarjali Delavsko enotnost pred vojno in med njo, pa tudi tistim tovarišicam in tovarišem, ki so po vojni usmerjali naš časnik ali pa z neposrednim delom v uredništvu in v njegovih službah odločilno prispevali k rasti, vsebinski bogatitvi in razvoju časnika Delavska enotnost.

Priznanje so prejeli: Edvard Kardelj, Franc Leskošek-Luka, Miha Marinko, Roman Albreht, Branko Babič, Feliks Bagar, Janez Barborič, Boža Bašin-Kostić, Tilka Blaha, Vinko Blatnik, Slavko Bohanec, Jože Borštnar, France Borštnik, Franc Boštjančič, Alojz Diacci, Tone Dolinšek, Tone Fajfar, Lojze Fortuna, Rudi Ganziti, Jože Globačnik, Slavko Grčar, Matevž Hace, Vlado Jarc, Ivo Janžekovič, Jože Jurač, Vinko Kastelic, Ančka Korže-Strajnar, Stane Kovač, Leopold Krese, Marjan Lipovšek, Nena Luzar, Milan Mirtič, Vlado Ovin, Vencelj Perko, Marija Petrič, Milan Pogačnik, Igor Ponikvar, France Popit, Jože Resnik, Marijan Rožič, Janko Rudolf, Stjepan Šaubert, Rihard Soper, Milan Sparovec, Mitja Švab, Ivo Tavčar, kolektiv Tiskarne Ljudska pravica Ljubljana, Emil Tomažič, Tone Tribušon, Vinko Trinkaus, Andrej Verbič, Milan Vidic, Jožica Vrečar, Ivanka Vrhovčak, Miro Zakrajšek in Ivan Živič.

35-LETNICA GIBANJA IN ČASNIKA DELAVSKA ENOTNOST

Praznovanje, spomini, priznanja

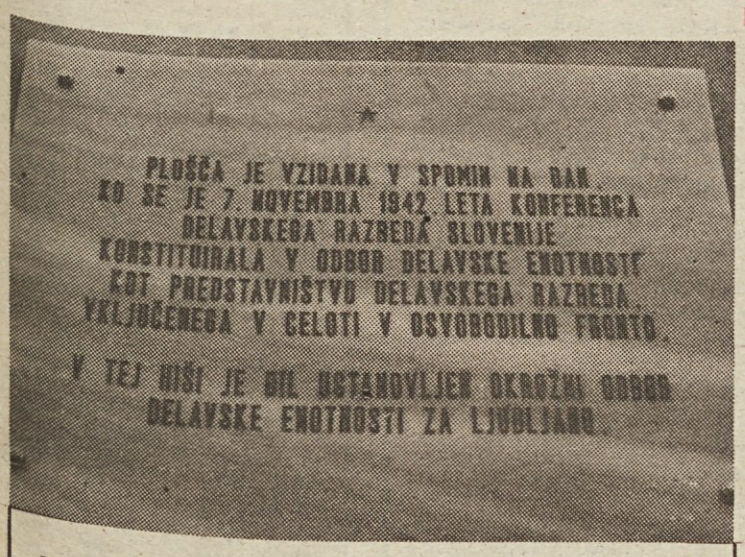

Na Ipavčevi 6 v Ljubljani je predsednik RS ZSS Janez Barborič odkril spominsko ploščo, ki bo še pozne rodove spominjala na ustanovitev gibanja Delavska enotnost kot predstavništva delavskega razreda, vključenega v celoti v Osvobodilno fronto

Prejšnji teden je Delavska enotnost praznovala 35-letnico ustanovitve. Osrednja slovesnost je bila pred hišo v Ipavčevi 6 v Ljubljani, kjer je bilo 7. novembra 1942. leta skovano enotno vodstvo revolucionarnega gibanja slovenskega delavstva in sprejet sklep o ustanovitvi časopisa Delavska enotnost. Ni treba posebej poudarjati, da so bili »ustanovitveni« časi izredno težavni in neugodni, zato se spominjamo nanje še s toliko večjim ponosom, saj časopis od ustanovitve dalje praktično ni poznal oddiha. Izpolnil je pričakovanja, čeprav njegovo dejavnost ocenjujemo skozi še tako kritično in zahtevno prizmo.

Preden je odkril spominsko ploščo v Ipavčevi ulici, je predsednik RS ZSS Janez Barborič spregovoril o razmerah v delavskem gibanju in začetkih osvobodilnega boja, ki so pripeljali do zgodovinske konference in obenem tudi do ustanovitve časopisa DE.

Med številnimi gosti, sindikalnimi aktivisti in jubilanti so bili na svečanosti v Ipavčevi ulici France Popit, Lidija Šentjurc, Pepca Kardelj, Janko Rudolf in drugi predstavniki družbenopolitičnega življenja Slovenije.

Republiški svet zveze sindikatov Slovenije je zatem imel v Festivalni dvorani v Ljubljani slovesno skupno sejo skupaj z zborom delovne skupnosti TOZD Delavska enotnost. Na slavnostni skupni seji so bili tudi France Popit, Mitja Ribičič, Franc Leskošek-Luka, Lidija Šentjurc, Pepca Kardelj in številni drugi gostje, ki so tako ali drugače prispevali k ustanovitvi, rasti in razvoju Delavske enotnosti od ustanovitve do danes.

Udeleženci so prisrčno pozdravljali dobitnike spominskih priznanj ob 35-letnici Delavske enotnosti — skupaj jih je bilo 56 — za njihov velik prispevek v razvijanju gibanja slovenskega delavstva in pomoč pri vsebinskem oblikovanju in uveljavljanju glasila Zveze sindikatov Slovenije.

V njihovem imenu se je za priznanja zahvalil Tone Fajfar, prvi urednik Delavske enotnosti iz 1942. leta, ki je obudil spomine na urejanje prve številke in opozoril na vlogo, ki jo je imel časopis v boju za enotnost delavskega razreda, kar je bilo izrednega pomena za uspeh osvobodilnega boja.

O razvojni poti časopisa je podrobneje spregovoril predsednik RS ZSS Janez Barborič. (Več iz govora prinašamo na 3. strani.)

Predsednik zbora delovnih ljudi TOZD Delavska enotnost Milan Govekar je pred podelitvijo priznanj posebej poudaril, da gre za zahvalo za trud in prizadevanja najzaslužnejšim predvojnim aktivistom in revolucionarjem, povojnim sindikalnim delavcem, nekdanjim članom kolektiva Delavske enotnosti in dolgoletnim sodelavcem časnika DE.

Naj še povemo, da je na začetku spominskega dne tričlanska delegacija našega kolektiva položila venec na grobnico narodnih herojev, kjer je pokopan tudi Boris Kidrič, ki je v imenu KP Slovenije vodil konferenco predstavnikov delavskega razreda Slovenije pred 35 leti v Ipavčevi ulici. Na Osojni poti 3 v Ljubljani pa je delegacija odkrila spominsko ploščo na poslopju, kjer je bilo pred vojno uredništvo Delavskega obzornika.

NA ROB KADROVSKI PRIPRAVI ZA VOLITVE NOVIH VODSTEV OSNOVNIH ORGANIZACIJ SINDIKATOV

Ne ponavljajmo starih napak

Popis organizacij in organov sindikatov ter zveze sindikatov v decembru leta 1976 kaže, da je bilo v vodstva 5468 OOS izvoljenih 9500 članov ZK. To je skoraj četrtina vseh članov izvršnih odborov OO. Podatek kaže, da je v organe OOS vključenih približno 1000 komunistov več kakor v sredini leta 1975, ko smo delali predzadnji popis. Udeležba komunistov v vodstvih OOS se je tako povečala za 2 % in znaša 24,2 %.

Po občinah so razmere zelo različne. Najmanj komunistov v IO OOS je v Domžalah in Logatcu (13 %). Sledijo Radlje ob Dravi (13,7 %), Grosuplje (14,7 %), Ajdovščina (15,2 %), Škofja Loka (15,8 %) in nato z okoli 17 % Gornja Radgona, Idrija, Ljutomer, Ormož, Tolmin in Vrhnika.

Z največjo zastopanostjo članov ZK se postavljajo v Radovljici (46 %), Hrastniku (38,7 %), v Trbovljah (32,7 %), Laškem in Zagorju (29,2 %), Velenju (29 %), z okoli 28 % pa v Brežicah, Jesenicah, Kopru, občini Ljubljana-Bežigrad, Metliki, Ravnah in v Slovenskih Konjicah.

V večjih centrih se giblje udeležba komunistov nad republiškim poprečjem, razen v Novi Gorici (20 %), Ptuju (21,5 %), Murski Soboti (21,6 %), Kranju (22,7 %) in občini Ljubljana-Vič (23,1 %).

V zadnjem poldrugem letu so tudi zelo različna gibanja v udeležbi komunistov v sindikalnih vodstvih OOS. V 24 občinah se je udeležba komunistov zmanjšala. Največ v Ajdovščini (12,5 %) in Tolminu (8 %), slede Lendava (6 %), Črnomelj (5,3 %), Šentjur (4,5 %) ter Trbovlje in Hrastnik (4,4 %). Največje povečanje deleža komunistov je v Radovljici (27,6 %), občini Ljubljana-Šiška (10 %), Sežana (7,6 %), Laškem (6,9 %), Logatcu (6,8 %) in Novem mestu (6,6 %).

Zanimive so nekatere primerjave med pretežno »kmetijskimi«, »delavskimi« in »mestnimi« občinami. Razlike med podobnimi oziroma primerljivimi občinami so namreč precejšnje. Tako je denimo v Lenartu in Brežicah sorazmerno visok odstotek angažiranih komunistov (31,1 % in 27,4 %), v Gornji Radgoni in Ljutomeru pa nizek (17,7 % in 17,6 %), v Šmarju (25,4 %) v sosednjem Šentjurju pa 18,7 %.

Sorazmerno nizka udeležba članov ZK je v delu gorenjskih občin: Kranj 20,7 %, Škofja Loka 15,8 %, Tržič 19,1 % v nekaterih občinah v okolici Ljubljane — Vrhnika 17 %, Grosuplje 14,7 %, Domžale 13 % ter v pretežnem delu Koroške — Dravograd 20,1 %, Radlje ob Dravi 13,7 % in Slovenj Gradec 18,2 %.

Vsi ti podatki in gibanja zahtevajo temeljito oceno, ki bi jo morali skupaj z občinskim komitejem ZK narediti v sleherni občinski organizaciji Zveze sindikatov Slovenije. Že na prvi pogled je namreč očitno, da tako velike razlike v angažiranju komunistov v vodstvih OOS niso samo posledica objektivnih razmer — to je razvitosti in strukture organizacij družbenega dela v občini ter števila in strukture članov ZK v OZD — marveč da so v veliki meri pogojene tudi z nekje bolj ali manj organiziranimi in vsebinsko usmerjenimi kadrovskimi pripravami na volitve vodstev OOS.

Tudi objektivne razmere nedvomno vplivajo na številčnost komunistov v vodstvih sindikatov. To do neke mere dokazuje pregled angažiranosti komunistov v OOS, izoblikovan po sindikatih Slovenije. Najmanj komunistov je v vodstvih OOS obrti (13,7 %), sledijo lesna industrija in gozdarstvo (16,9 %), tekstilna industrija (18,7 %), kmetijstvo, prehrambena in tobačna industrija (19,5 %), stanovanjska in komunalna dejavnost (19,8 %) in trgovina (20,5 %).

Relativno nizka je udeležba komunistov v vodstvih OOS v dveh tako rekoč klasičnih delavskih sindikatih: gradbeništva (21,5 %) in kovinski industriji (22,8 %).

Da ne bomo ponavljali starih napak, ko smo se preveč izolirano lotevali kadrovskih priprav za volitve sindikalnih aktivistov v TOZD in se premalo povezovali z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami, zlasti osnovnimi organizacijami zveze komunistov, je prav, da se tokrat pravočasno angažiramo.

EDO GASPARI

TUDI TAKI SMO

Svetovno nogometno prvenstvo v Argentini bo minilo brez jugoslovanskih nogometašev. V bistvu v tem ni nič tragičnega in nenavadnega, saj je bilo največjih nogometnih predstav z jugoslovansko udeležbo manj kot tistih brez nje. Tragika neuspeha (beri poraza v zadnji tekmi s Španijo) pa je drugje.

Jugoslovani tako radi poudarjamo našo gostoljubnost, prisrčnost in vse, kar je povezano s tem. Ponosni smo na to, da znamo biti široki, odprti, da nam je to v krvi. So pa trenutki, ko v megli nerazsodnosti, ihtave nacionalne zaletavosti, precenjevanju našega in podcenjevanju tujega, pozabimo na ta načela in jih teptamo, kot da bi nam bila vsiljena.

Vedenje gledalcev na beograjski tekmi s Španijo je dokaz za to. Stotisočglava množica je prišla na tekmo zato, da bi videla zmago, zato, da bi pozdravila uvrstitev naših nogometašev na svetovno prvenstvo. Nogomet sam, igra, to je bilo potisnjeno v ozadje. In ko našim ni šlo, so gledalci pozabili, da so prišli na športni spopad, v katerem ni nič vnaprej odločenega. Kratkomalo niso dojeli, da minute tečejo z neusmiljeno hitrostjo, zmage pa ni od nikoder. Kako to, ko pa so jo vendar vsi napovedali, ko je bila povsod le beseda o zmagi, o uspehu, ničesar ali skorajda ničesar pa ni bilo rečenega o igri. Gledalci so se čutili prizadete, ogoljufane in čustva, ubrana na te strune, so z vsako minuto pred koncem zvenela čedalje močneje.

Zadetek Špancev je pretrgal obroč tesnobe in hkrati potopil še zadnjo trohico upanja. Na dan so privrele strasti in začele prevladovati razum. Podobno kot gledalci so začeli reagirati tudi igralci. Resda so bili izzvani, kljub temu pa so presegali vse meje še dovoljenega.

Juanito je, ko je šel z igrišča, posmehljivo nakazal gledalcem, da je boja konec, da je že vse odločeno. V tej svoji nesramnosti je šel celo tako daleč, da je izzival z nesramno gesto, kljub temu pa opravičila za steklenico, za najbolj podlo fizično obračunavanje, ni in ne more biti. Ne gre za posameznika, ki je (kajpak) ostal anonimen. Kajti steklenic, ki so letele s tribun, je bilo še pa še.

Torej je bila to množica posameznikov. In še večja množica posameznikov je opazovala početje skrajnežev, kot da jim to ni mar. Vse skupaj pa je bilo pred televizijskimi zasloni Evrope in še dlje iz nje, mučen posmeh ne samo naši kulturi in vzgoji nasploh, marveč tudi samoupravljanju in neuvrščeni politiki, če hočemo gledati posledice nekoliko globlje. Tekma v Bukarešti še ni tako daleč, da se ne bi spomnili njenega konca. Tako zmagoslavnega za naše nogometaše in tako dostojanstvenega za Romune — od gledalcev, igralcev in njihovega selektorja. Pa vendar so bili glede na vse prejšnje dogodke popolni favoriti in so bili praktično z eno nogo že v Argentini...

V zvezi s tem ni odveč dodati, da se je divjanje najbolj gorečnih nestrpnežev nadaljevalo tudi po tekmi, da je doseglo tolikšno stopnjo, da se tudi miličniki niso mogli postaviti po robu skrajnežem, ki so se v svoji divji sli bojevali s steklenicami in, mimo lastne razjarjenosti, niso priznavali ničesar.

Poiskati krivca ni tako preprosto, da bi kar iztegnili prst. Cela vrsta členov je v tej trdovratni verigi. Eden izmed njih smo prav gotovo časnikarji, kot sooblikovalci javnega mnenja. Tisk, radio in televizija so prav gotovo prispevali pomemben delež k vzdušju, da bo zmaga poravnala vse, kar je bilo zamujenega, nepravilnega, da bodo mladeniči pod čudodelno Valokovo taktirko delali iz nasprotnikov vse, kar se jim bo zahotelo. V najmanjši meri zmago z dvema zadetkoma razlike.

Krivcev pa je še veliko. Preveč jih je, da bi jih naštevali vse po vrsti, saj bi jih moral vsak iskati tudi v sebi. Zato jih bomo, če jih bomo le hoteli, zlahka poiskali. Ne zato, da bi jih kaznovali, marveč zato, da bi začeli spirati in odpravljati sramoto.

BORIS KUTIN

Komunist za DE

URESNIČEVANJE ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU V ŠKOFJELOŠKI OBČINI

Z LEVO ROKO PA NE GRE

Zaradi različnih, predvsem subjektivnih vzrokov uresničevanje zakona zaostaja bolj, kot bi bilo potrebno — Spet stara pesem: prepočasi in premalo kritično!

Podobno kot v drugih gorenjskih občinah so tudi na seji predsedstva občinskega sveta ZSS Škofja Loka pred dnevi prišli do spoznanja, da bi bilo najbolje, če bi kar »s prstom pokazali« na tiste delovne organizacije, kjer si bodisi posamezniki ali skupine po svoje razlagajo zakon o združenem delu in uresničevanje njegovih določil. Za skoraj vse po vrsti velja ugotovitev, da so še daleč od vsebinskega uresničevanja zakona in da bodo marsikje do rokov bolj formalno kot dejansko sprejeli ustrezne interne akte, uredili nagrajevanje po delu, se dohodkovno povezali v delovni organizaciji in navzven, se primerno samoupravno organizirali itd. Da bi bila mera polna, se v večini delovnih organizacij še danes ne zavedajo, kakšne so njihove obveznosti pri usklajevanju samoupravnih aktov z zakonom o združenem delu. Zato ni nič čudnega, če z akcijo zamujajo in čakajo na zadnje roke.

Čeprav so vse delovne organizacije izdelale akcijske načrte, jih je precej načelnih, brez rokov in nosilcev nalog. Veliko je tudi takih, ki predstavljajo le seznam samoupravnih aktov, ki jih je treba do konca leta uskladiti z zakonom o združenem delu, na prste obeh rok pa bi lahko prešteli tiste, v katerih so natanko opredeljene zahtevane naloge, roki za njihovo uresničitev in nosilci posameznih akcij. Prav tako so redki primeri, kjer bi delovne organizacije v svojih akcijskih načrtih jasno zapisale, kakšne posledice lahko imajo nepravočasno ali kvalitetno slabo opravljene naloge. Razumljivo je, da se jim danes vse to še kako maščuje.

Tako so doslej samoupravne sporazume o združevanju delavcev v TOZD sprejeli samo v Gradisu in v Trgovskem podjetju Loka, nič bolje pa ni tudi z uresničevanjem akcije za samoupravno organiziranje v TOZD, saj so temeljne organizacije oblikovali le v Alplesu, Gorenjski predilnici, Jelovici, Alpetouru, LTH, Alpini in v Termiki. Najbolj porazno sliko pa kaže akcija o oblikovanju samoupravnih sporazumov o medsebojnih pravicah, obveznostih in odgovornosti med TOZD in delovnimi skupnostmi skupnih služb, ki jih nimajo še v večini delovnih organizacij, prav tako pa tudi ne sporazumov o pridobivanju in razporejanju dohodka ter delitvi sredstev za osebne dohodke.

Na podlagi teh ugotovitev so na seji predsedstva občinskega sveta ZSS Škofja Loka menili, da bo treba spoznati razmere v posameznih okoljih še bolj podrobno, kot jih kaže analiza o opravljenem delu pri uresničevanju zakona o združenem delu. V vseh akcijah, ki bodo sledile, pa bo potrebno posvetiti pozornost urejanju najbolj žgočih problemov. Seveda bo treba aktivnost občinske komisije za spremljanje izvajanja zakona, sindikatov in drugih družbenopolitičnih organizacij organizirati tako, da bodo sposobne vsakodnevno preverjati, kako zakon uresničujejo tam, kjer zaostajajo za drugimi.

I. V.

PLENARNA SEJA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA SLOVENIJE

Samoupravno razgibana prosveta

Poročila in besede delegatov pričajo, da se na večini vzgojno-varstvenih zavodov, osnovnih in srednjih šol po Sloveniji resno pogovarjajo o pripravi pravilnikov o dohodku in delitvi osebnih dohodkov, ki morajo biti sprejeti do 1. 1. 1978. leta. Pospešeno tečejo tudi priprave na oblikovanje panožnega samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih za ugotavljanje dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke.

V zadnjem času smo v časopisih zasledili veliko analiz in komentarjev o velikem razkoraku med osebnimi dohodki delavcev v vzgoji in izobraževanju in delavcev v gospodarstvu. Še posebej v krogu prizadetih so razprave živahne. Razprava je po sindikalni strani segla do predsedstva RS ZSS; o tem so razpravljali tudi v skupščini SR Slovenije. Neskončno pogovarjanje o velikem razkoraku pa ne bi pripeljalo daleč. Za letošnje leto je bilo treba hitro najti rešitev; rešitev pa je valorizacija osebnih dohodkov — takšna, da bo dohodek na pogojno nekvalificiranega delavca 3119 din, kar pomeni slovensko poprečje za leto 1976.

Pogovarjati in dogovarjati pa se je le treba — vendar ne o tem, da razkorak je, temveč o tem, kako sistematično odpraviti razlike. Takšnega mnenja so bili tudi delegati republiškega odbora sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja, ki so se na plenarni seji pogovarjali predvsem o tem, kako daleč so s pripravami pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov in z razpravami o osnutku samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih za ugotavljanje dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke. Iz njihove razprave sledi, da je težak materialni položaj delavcev vzgoje in izobraževanja zbudil še posebno zanimanje med vsemi. Možnost, da sami samoupravno določajo, kakšna bodo merila za ocenjevanje delovnih nalog in kakšna delitvena razmerja, jih je spodbudila k aktivnosti. Nekateri sicer želijo imeti vzorce za pravilnike in samoupravne sporazume, toda to ni mogoče, saj so poleg enotnosti tudi razlike med šolami in zavodi; in prav te razlike je treba upoštevati. Zatorej bodo tudi izvlečki iz metodologije ocenjevanja delovnih nalog, ki bodo poslani na vse šole v začetku decembra, samo usmeritev pri delu.

Plenarna seja republiškega odbora sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja je med drugim pokazala tudi učinkovitost štirinajstih regijskih posvetov o istih problemih. Ti posveti so razgibali bazo in delno seznanili delavce v vzgoji in izobraževanju, kako bo mogoče sistemsko odpraviti ta »neskončni« problem.

STANKA RITONJA

TA TEDEN V ŽARIŠČU

BEOGRAD — Kot so uradno sporočili, bo predsednik Tito to soboto in nedeljo na prijateljskem obisku v Romuniji. Ob tej priložnosti bosta Tito in njegov gostitelj romunski državni in partijski voditelj Nicolae Ceausescu slovesno odprla gradnjo hidroenergetskega sistema Djerdap II.

KAIRO — Nasprotna stališča, ki jih je povzročilo nepričakovano potovanje egiptovskega predsednika Sadata v Izrael, se še zaostrujejo. Sadat je namreč napovedal v Kairu sestanek, na katerem naj bi pripravili ženevsko konferenco o Bližnjem vzhodu. Od vseh povabljenih sta udeležbo potrdila le Izrael in ZDA. Sovjetska zveza je vabilo zavrnila, enako sta z arabske strani storili tudi Sirija in Palestinska osvobodilna organizacija, medtem ko v Libanonu pravijo, da se nočejo vpletati, Jordanija pa je pripravljena poslati svoje predstavnike v Kairo, vendar pod pogojem, da se bodo sestanka udeležile vse povabljene arabske delegacije. Ko je na eni strani tako negotova usoda kairskega srečanja, pa po drugi strani prihajajo novice, naj bi se na posebnem sestanku v Tripolisu ali Bagdadu sestali predstavniki tistih arabskih držav, ki najostreje nasprotujejo Sadatovemu ravnanju. Toda tudi takšni sestanki niso povsem zanesljivi zaradi prejšnjih nasprotij med Sirijo in Irakom, ki sta se zdaj znašla na enakih stališčih do egiptovskega predsednika in njegovih pobud.

BONN — Izraelski zunanji minister Moša Dajan, ki je bil na obisku v Zvezni republiki Nemčiji, je izjavil, da je Izrael pripravljen podpisati separatni mirovni sporazum z Egiptom še pred mirovno konferenco o Bližnjem vzhodu. Ta izjava je prav gotovo še prilila olja na ogenj, ki plamti zaradi Sadatovih stikov z Izraelom in povzroča razdore v arabskih vrstah.

MAPUTO — Zadnji napad rodezijskih režimskih čet na mozambiško ozemlje je povzročil val obsodb in ogorčenj predvsem v vrstah tistih držav, ki odločno podpirajo pravični boj črnske večine v Rodeziji. Zanimivo je, da so tudi ZDA in Velika Britanija obsodile rodezijski napad na Mozambik, češ, da zavira prizadevanja, da bi napravili konec vladavini bele manjšine v Rodeziji.

BUDIMPEŠTA — Generalni sekretar KP Francije Georges Marchais je obiskal Budimpešto in se pogovarjal z madžarskim partijskim voditeljem Janošem Kadarjem. Sporočilo o pogovorih poudarja, da se bo sodelovanje med partijama še naprej razvijalo na znanih načelih, ki med drugim vsebujejo tudi postavke o spoštovanju neodvisnosti sleherne partije ter o svobodnem in konstruktivnem izmenjavanju mnenj.

V. B.

POPRAVEK

Prosimo, da v naslednji (47. štev.) objavite popravek k prispevku vaše dopisnice Katjuše Rojac s 33. seje izvršnega odbora republiškega odbora Sindikata delavcev kulture Slovenije, ki je bila dne 4. 11. 1977 v Domu sindikatov, ker ne ustreza dogovorjenim sklepom izvršnega odbora.

Sklep izvršnega odbora se namreč glasi:

»Sprejeti samoupravni sporazumi dejavnosti o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke ostanejo v letu 1977 oziroma do sprejetja novih (op. torej tudi še v letu 1978!) v veljavi. Za uveljavljanje z resolucijo predvidenih razmerij so v letu 1977—78 odgovorne predvsem temeljne organizacije združenega dela kot udeleženke samoupravnih sporazumov in skupne komisije samoupravnih sporazumov.«

Predsednica RO Sindikata delavcev kulture Slovenije:
ANČKA KORŽE-STRAJNAR

IZ GOVORA PREDSEDNIKA RS ZSS JANEZA BARBORIČA OB ODKRITJU SPOMINSKE PLOŠČE OB 35. OBLETNICI GIBANJA IN ČASNIKA DELAVSKA ENOTNOST

Delavec in časopis — skupaj v boju

Čas, ko se je sestala konferenca predstavnikov delavskega razreda Slovenije in se konstituirala v odbor Delavske enotnosti, je bil odločilen v razvoju narodnoosvobodilne vstaje v Sloveniji

Ob odkritju spominske plošče v Ipavčevi ulici je predsednik RS ZSS podrobneje spregovoril o razmerah v delavskem gibanju pred vojno in ob začetku vojne vihre, o razmerah torej, ki so privedle do Delavske enotnosti kot gibanja in zatem tudi do ustanovitve časopisa istega imena. Ime nosi časopis še danes ob svoji 35-letnici.

»Odbori Delavske enotnosti,« je dejal Janez Barborič, »so postali po ustanovitvi Osvobodilne fronte prvi njeni odbori in imeli dvojni značaj — ostali so še odbori Delavske enotnosti in hkrati odbori OF. Poleg tega pa so prenesli delavci idejo osvobodilne fronte na teren in v vasi, kjer so stanovali, in postali tam jedro prvih odborov OF. Delavski razred je postal osnovno borbeno jedro narodnoosvobodilnega gibanja: opravil je največ sabotaž, usmerjal je množične akcije, iz njegovih vrst so se zbirale prve partizanske enote in dajal je največ žrtev.

Čas, ko se je sestala konferenca predstavnikov delavskega razreda Slovenije in se konstituirala v odbor Delavske enotnosti, je bil vsekakor najtežji in odločilen v razvoju narodnoosvobodilne vstaje v Sloveniji. Bilo je takoj po veliki sovražni poletni ofenzivi leta 1942, za katero je sovražnik angažiral velike sile in skoraj štiri mesece držal naše enote pod neprestanim ofenzivnim pritiskom. Ofenziva sicer ni uspela zadušiti narodnoosvobodilnega boja, vendar je prizadejala gibanju zelo težke udarce, ki seveda niso mogli ostati — vsaj za krajše obdobje — brez negativnih posledic. Hude izgube in izredno težki napori, a v zvezi s tem tudi pojavi kolebanja, malodušja, celo dezerterstva, so vnesli za trenutek nemir in omahovanje v naše odbore OF na terenu in tudi v partizanske odrede. Da so nastali takšni pojavi, ni nič čudnega. Narodnoosvobodilna vstaja je takrat preživljala prvo številčno premočno in sistematično pripravljeno ofenzivo in s tem do takrat tudi svojo najtežjo preizkušnjo.«

Ko je podrobneje orisal razmere po italijanski ofenzivi, je Janez Barborič nadaljeval: »Prva naloga, ki se je nakazovala, je bila okrepitev notranje enotnosti OF. Prav zato pa je bilo treba okrepiti enotnost delavskega razreda in utrditi njegovo vodilno vlogo v OF. Zato je vodstvo KPS dalo pobudo za formiranje akcijskega vodstva enotnega delavskega gibanja, ki naj bi posvetilo svojo glavno pozornost problemom vsakdanjega boja delavskega razreda, njegovi politični mobilizaciji za NOB, organizaciji, pomoči delavskih množic narodnoosvobodilni vojski ter okrepitvi vloge in aktivnosti delavstva v OF. Z drugimi besedami: glavni odbor Delavske enotnosti je predstavljal še močnejšo afirmacijo delavskega razreda kot revolucionarnega jedra OF in glavnega notranjega oporišča.«

Predsednik RS ZSS je nato povedal, da je bila konferenca DE v Ljubljani 7. novembra 1942. leta. »Po prvi verziji naj bi ta konferenca bila v hiši, pred katero smo se zbrali, to je v Ipavčevi 6. Edini preživeli udeleženec konference Stane Kovač pa zatrjuje, da je bila konferenca v eni od bližnjih hiš, na Topniški ulici 3 ali 5. Ker pa bodo obe hiši na Topniški ulici porušili že prihodnje leto, smo se odločili spominsko ploščo vzidati tukaj.«

Janez Barborič je govoril še o izredno pomembnih sklepih, ki so bili sprejeti na omenjeni konferenci in ne nazadnje, tudi o sestavnem delu teh sklepov: ustanovitvi časopisa Delavska enotnost. Kakor vemo, je prva številka izšla v novembru 1942. leta. Med NOB in revolucijo je DE prispevala svojo vlogo v boju za enotnost delavskega gibanja in za enotnost OF ter častno prispevala svoj delež k zmagi našega narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije.

Ob 35-letnici gibanja in časnika Delavska enotnost je bila na Ipavčevi ulici v Ljubljani osrednja spominska slovesnost. Slavnostni govornik je bil predsednik RS ZSS Janez Barborič. Praznika ob jubileju slovenskega delavskega gibanja in odkritju spominske plošče na hiši, kjer je bila ustanovna konferenca Delavske enotnosti, so se udeležili številni predvojni in medvojni revolucionarji ter povojni družbenopolitični delavci. V kulturnem programu pa so sodelovali godba na pihala Papirnice Vevče, pevska zbora Posavje in Grafika ter dramska umetnika Štefka Drolc in Polde Bibič.

SLOVESNA SEJA REPUBLIŠKEGA SVETA ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE OB 35-LETNICI PRVE ŠTEVILKE DELAVSKE ENOTNOSTI

Neločljivo povezana z interesi delavskega razreda

Iz govora predsednika izdajateljskega sveta DE Janeza Barboriča na slovesni seji RS ZSS

Predsednik RS ZSS Janez Barborič je na svečanosti v Festivalni dvorani v priložnostni besedi poudaril, da je jubilant — Delavska enotnost — vedno bila neločljivo povezana z interesi delavskega razreda. Časopis je prvič po vojni izšel 21. maja 1945. leta in je od takrat pa vse do danes izhajal vsak teden, njegov razvoj pa je bil neločljivo povezan z gibanji v družbi in še posebej z razvojem sindikatov.

»Pri Delavski enotnosti so v dolgih letih delali novinarji in uredniki,« je nadaljeval Janez Barborič, »ki so se poklicno in družbenopolitično kalili prav v tej redakciji. Mnogi med njimi so pozneje postali in so še ugledni družbenopolitični delavci in znana novinarska peresa v vseh večjih slovenskih novinarskih hišah.

Za svoje delo je v letih po osvoboditvi uredništvo Delavske enotnosti dobilo več državnih in družbenih priznanj, med njimi Red zaslug za narod z zlato zvezdo, plaketo sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, plaketo sindikata delavcev industrije in rudarstva Jugoslavije, plaketo Sindikata delavcev družbene dejavnosti Jugoslavije, listino in plaketo Asociacije klubov samoupravljalcev Jugoslavije, zlato plaketo Posočja ter druga spominska priznanja in odličja. Mimo tega so dobili veliko priznanj in odlikovanj tudi posamezni člani uredništva, med drugimi šestnajstkrat Tomšičevo nagrado, največje priznanje novinarske organizacije. Ta priznanja so spoštovali in bili so jih izredno veseli. Pomenila so jim dragoceno priznanje za dolgoletno in angažirano delo. Toda prav tako so bili veseli, zadovoljni in ponosni, kadar je zazvonil telefon ali kadar je prispelo v uredništvo pismo, čeprav samo z nekaj stavki: dobro ste zapisali, le tako naprej! Mnenje bralcev, to je delavcev, je bilo za redakcijo vedno izredno pomembno. Veselila se je pohval, iz njih je črpala moči za nadaljnje delo in nove napore.«

Predsednik Barborič je za tem govoril o prizadevanjih Delavske enotnosti za izboljšanje kvalitete in prilagajanje vsebinske zasnove zahtevam in pogojem samoupravnega življenja. Pri tem je opozoril na zanimivost, da se je naklada v zadnjih dobrih desetih letih od 12.400 izvodov povečala na nad 40.000. (Gre za poprečno naklado na številko.) Vendar... »nov način dela pa je od urednikov in novinarjev zahteval kvalitetnejše delo, ki ga nekateri novinarji vedno ne zmorejo. Vzrokov je več, med njimi pa vsekakor na vidnem mestu premajhno družbenopolitično znanje, preslabo poznavanje naših ciljev in hotenj, premajhna družbenopolitična angažiranost, na drugi strani pa prav tako pomanjkljivo znanje in premajhen pogum sogovornikov, s katerimi pridejo ti novinarji v stik na terenu. Večina uredništva Delavske enotnosti dela dobro in na teh tovarišicah in tovariših sloni glavno breme nedvomno napornega in zahtevnega dela.«

Ob zaključku je predsednik Barborič poudaril, da je pot, ki si jo je DE začrtala, dobra, vendar ima vsaka pot svoj začetek in konec. Kolektiv uredništva je zdaj nekje na sredini te poti, vendar le bliže začetku kot cilju, ni pa razlogov za dvome, da ga ne bi dosegel in začel izdajati še boljši časnik, kot je danes, takšnega, ki ga delavci v sedanjem zelo razgibanem času želijo in potrebujejo.

ČESTITKE OB JUBILEJU

Uredništvo Delavske enotnosti je ob 35-letnici izhajanja Delavske enotnosti, glasila RS ZSS, sprejelo številne ustne in pismene čestitke.

Pridružujem se čestitkam ob vašem jubileju. Želim vam tudi v prihodnje veliko uspehov pri urejanju vašega lista in celotne dejavnosti, ki jo opravljate. Vaše poslanstvo je zelo pomembno pri informiranju in osveščanju delovnih ljudi ter pri njihovem vključevanju v vse oblike družbenega življenja in odločanja.

Franc Šetinc,
sekretar sekretariata
izvršnega komiteja
CK ZKS

Iskrene čestitke delovnemu kolektivu Delavska enotnost. Ob pomembnem delovnem jubileju vam želim še mnogo uspehov v ustvarjalnem prizadevanju za razvoj samoupravne socialistične družbe.

Marjan Rožič,
sekretar
zvezne konference
Socialistične zveze
delovnega ljudstva
Jugoslavije

Ob vaši 35-letnici sprejmite naše iskrene čestitke!

Šandor Bogdanfi,
glavni urednik
Dolgozoka, Novi Sad

Ob 35-letnici lista Delavska enotnost vam čestitam in želim mnogo uspehov v nadaljnjem delu.

Zoltan Hatala,
urednik Dolgozoka,
Novi Sad

Dragi kolegi, prisrčno vam čestitamo ob 35-letnici izhajanja lista Delavska enotnost. Ob tem ko cenimo prispevek redakcije in celotnega kolektiva pri razvijanju samoupravljanja in informiranja delavskega razreda in razvoja naše družbe v celoti, vam želimo mnogo uspehov v nadaljnjem delu. Želimo, da bi bilo sodelovanje med našima listoma v prihodnje še širše in plodnejše.

Redakcija lista RAD,
Beograd

Ob vašem praznovanju 35 let uspešnega dela vam iskreno čestitamo in želimo nadaljnje uspehe.

Občinski svet ZSS
Ilirska Bistrica

Ob 35-letnici vašega delovanja vam kolektiv RTV Ljubljana iskreno čestita in vam želi v prihodnje še veliko uspehov pri uresničevanju vaših nalog v našem samoupravnem sistemu.

Marko Rožman,
predsednik DS
RTV Ljubljana
in
Tone Kraševec,
generalni direktor
RTV Ljubljana

Iskrene čestitke ob jubileju! Veliko uspehov pri nadaljnjem urejanju časnika, ki je cenjen pri večini naših delavcev.

Milan Vidic,
Zagorje ob Savi

Sprejmite čestitke!

Osnovna šola
Trnovska vas

Iskreno in z najboljšimi željami čestitam ob vašem jubileju, 35-letnici Delavske enotnosti, v imenu upravnega odbora Društva novinarjev Slovenije, v imenu radijcev in v lastnem imenu. Želim vam veliko nadaljnjih uspehov.

Marjan Javornik,
predsednik
Društva novinarjev
Slovenije in direktor
Radia Ljubljana

Ob vašem praznovanju vam iskreno čestitamo.

Delavci OZD Agraria
Brežice

Ob 35-letnici izhajanja Delavske enotnosti vam čestitam z željo, da bi še naprej širili res vzorno in kleno besedo ter razlago našemu delavskemu razredu in delovni inteligenci kot vsem našim samoupravnim delegatskim organom.

Boris Debelak,
upokojenec, Krmelj 30

Čez dva dni bo minilo petintrideset let, odkar izhaja Delavska enotnost, najstarejše sindikalno glasilo v državi. Obletnica ni pomembna le za vašo redakcijo, ampak za ves naš sindikalni tisk. Toliko bolj zato, ker je začetek izhajanja DE povezan z najsvetlejšimi dnevi naše revolucije. Celotnemu kolektivu Delavske enotnosti želim veliko sreče in uspehov v prihodnjem delu.

Žika Kamperelić,
direktor ter glavni in
odgovorni urednik
lista RAD

Spominska plošča na Osojah

Na dan, ko smo proslavljali 35-letnico ustanovitve Delavske enotnosti kot organizacije delavcev v Osvobodilni fronti in njenega glasila, je delegacija republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije odkrila tudi spominsko ploščo na Osojah na hiši št. 3, kjer sta v stanovanju Bernotovih v letih 1935 in 1936 delovala uredništvo in uprava »Delavskega obzornika«.

O vlogi »Delavskega obzornika«, legalnega lista Komunistične partije Slovenije, ustanovljenega po IV. pokrajinski partijski konferenci v Goričanah in IV. državni konferenci KPJ v Ljubljani 1934. leta, je zbranim spregovoril Humbert Gačnik, član sekretariata predsedstva RS ZSS.

»Delavski obzornik« je bil ustanovljen z nalogo, da slovensko delavstvo prek akcijske enotnosti v mezdnem in stavkovnem gibanju in v boju za delavske ustanove poveže v enotno delavsko fronto. List so urejali Franc Leskošek, takrat predsednik Strokovne komisije in tajnik Pokrajinskega odbora Zveze kovinarskih delavcev, ter dva proletarska pisatelja, jeseniški komunist Tone Čufar in ljubljanski kovinar in delavski pesnik Rudi Rojc.

»Delavski obzornik« je izhajal od 8. oktobra 1935 do 30. junija 1936. leta, ko je bil prepovedan. List je v neizprosnem boju za akcijsko enotnost vseh treh predvojnih strokovnih organizacij v Sloveniji krčil pot enotni delavski fronti, Delavski enotnosti, zagovarjal je enotnost delavstva ne glede na politične in verske različnosti. Poudarjal je, da je v organizaciji moč, da so delavske organizacije zato, da se bojujejo za temeljne delavske interese. Zavzemal se je za povezanost boja delavcev, brezposelnih in kmečkega proletariata.

»Delavski obzornik« je v času, ko se je približeval nov val stavk na Slovenskem, izražal zagotovo najbolj zrelo misel o tem, kako naj se postavi slovenski delavski razred, da bo njegov boj uspešen.

Slovesnosti na Osojah so se udeležili tudi predstavniki Slovenijalesa, osnovne sindikalne organizacije TOZD »500«, ki so prevzeli patronat nad tem spominskim obeležjem.

NEKAJ NOVIH REŠITEV V PREDLOGU ZAKONA O DELOVNIH RAZMERJIH

POMEMBNA BERA JAVNE RAZPRAVE

Večmesečna javna razprava o predlogu zakona o delovnih razmerjih je povzeta v najnovejšem predlogu, ki ga je sekretariat za delo predložil izvršnemu svetu Skupščine SR Slovenije. Novi predlog je v največji možni meri upošteval stališča, ki so se izoblikovala v javni razpravi. Malokateri zakonski predlog je bil deležen tolikšne pozornosti kot prav zakon o delovnih razmerjih, zato ni čudno, da so prihajali predlogi, stališča in pobude z vseh strani, zlasti pa so aktivno sodelovali v javni razpravi sindikati, družbenopolitične organizacije, sodišča združenega dela itd. Ker bo zakon o delovnih razmerjih sprejet do konca letošnjega leta, je prav, da si na kratko ogledamo vsaj nekatere nove rešitve, ki jih prinaša predlog.

Javna razprava je pokazala, da je nujno potrebno v zakonu urediti, kako se določajo delovna razmerja v majhnih delovnih skupnostih, v katerih je manj kot pet delavcev. Po predlogu zakona se v tem primeru urejajo delovna razmerja s samoupravnim sporazumom, ki ga sklenejo pooblaščeni organ ustanovitelja take delovne skupnosti in delavci te delovne skupnosti. Delovna razmerja delavcev v delovnih skupnostih društev pa bodo urejala posebna pravila, ki jih bodo sprejeli organi društev, delavci v teh delovnih skupnostih in sindikat. Pravila se bodo sprejemala s podpisom vseh treh navedenih udeležencev.

Kaj se šteje za strokovno izobrazbo

Za vsa dela in delovne naloge je določeno, kakšno strokovno izobrazbo mora imeti delavec, ki taka dela opravlja oziroma ki je razporejen k določenim delovnim nalogam. Dosedanji zakoniti predpisi niso urejali vprašanja, kaj je strokovna izobrazba, zato je primerno, da je novi predlog razrešil tudi to vprašanje. Strokovna izobrazba je namreč tista izobrazba, ki si jo je delavec pridobil z dokončanim šolanjem v vzgojnoizobraževalni organizaciji določene stroke ali smeri. Tako imenovana »priznana« strokovna izobrazba se bo torej lahko štela kot pridobljena delovna zmožnost. Po predlogu zakona je delovna zmožnost tista zmožnost delavca, ki jo je pridobil z uspešnim opravljanjem del oziroma nalog določenega poklica oziroma stroke in se tako usposobil za opravljanje del ali nalog. Glede delovne zmožnosti bo lahko temeljna organizacija izdala delavcu pismeno potrdilo.

Izbira kljub neuspelemu oglasu ali razpisu

Zakon o združenem delu določa, da temeljna organizacija ni dolžna izbrati nobenega kandidata, čeprav vsi izpolnjujejo razpisne pogoje. V takem primeru lahko temeljna organizacija sklene delovno razmerje z delavcem za določen čas, vendar največ za eno leto. Po predlogu naj bi bilo sklenjeno delovno razmerje z enim od prijavljenih kandidatov, ki sicer ni bil izbran. Rešitev ni najbolj jasna, saj ni predvideno, ali se v takem primeru lahko sklene delovno razmerje tudi z delavcem, ki ni bil kandidat. Tak sklep bi bil logičen, saj v primeru, da se kandidati niso prijavili, ne moremo govoriti o zaposlitvi kandidata.

Tako določbo zakona bi lahko temeljne organizacije tudi zlorabljale v smislu »podaljšanega poskusnega dela«, ki bi trajalo kar polno leto. Vprašanje je tudi, zakaj bi bil kandidat, ki izpolnjuje pogoje, sprejet za določen čas v delovno razmerje, čeprav ni bil izbran na podlagi oglasa ali javnega razpisa. Takega določila najbrž ne bi kazalo sprejeti v zakonu, ker bi v praksi povzročalo številne spore.

Možnost razporejanja na delo v drug kraj

Po predlogu zakona je možno razporediti delavca na delo iz enega kraja v drugi kraj, le če v to privoli in če se s tem bistveno ne poslabšajo njegove življenjske razmere in razmere njegove družine. Iz tega bi sledilo, da tudi sama privolitev delavca ne bi zadoščala za razporeditev v drug kraj, v tem je določba vsekakor preveč toga. Najbrž bi kazalo oba navedena pogoja postaviti alternativno, kar pomeni, da bi bila razporeditev možna, če bi delavec v to privolil, ali če se z razporeditvijo ne bi bistveno poslabšale njegove življenjske razmere in razmere njegove družine. Takšna rešitev je v bistvu uveljavljena v 15. členu republiškega zakona o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu, ki se je v praksi izkazala za dokaj smotrno. Življenjska rešitev tega vprašanja pa je v zakonu o delovnem razmerju SR Srbije, ki omogoča razporeditev iz kraja v kraj v krogu 20 km, vendar ob pogoju, da je zagotovljen prevoz z javnimi prevoznimi sredstvi.

Odločanje tudi v delovni enoti

Po predlogu zakona naj bi se samoupravno odločanje o življenjskih interesih delavcev v določeni meri preneslo tudi na zbore delavcev delovnih enot. V delovnih enotah naj bi delavci odločali o bistvenih pravicah iz delovnega razmerja, razen o prenehanju delovnega razmerja, o razporejanju delavcev izven te enote in o disciplinski odgovornosti. S statutom temeljne organizacije bo seveda določeno, o katerih zadevah bodo delavci delovnih enot samostojno odločali.

Petdnevnega delovnega tedna ni možno spreminjati

V skladu z ustavnimi določbami je tudi v zakonu o združenem delu določeno, da delovni čas delavcev v temeljnih organizacijah ne sme biti daljši kot 42 ur na teden. Delovni čas tudi ne more biti krajši, razen če zakon tako določa. Po predlogu zakona o delovnih razmerjih je določeno, da traja delovni teden najmanj pet delovnih dni. Iz tega sledi, da niso bile sprejete pobude o možnosti »nadomeščanja« delovnih dni med praznikoma. Prav v letošnjem letu so se v javnosti pojavile kritike na račun stališča sekretariata za delo, obenem pa tudi pobude, naj bi republiški zakon omogočil »nadomeščanje« teh dni. Kot je že poudarjeno, gre za ustavne določbe, ki jih ni možno spreminjati z republiškim zakonom, zato je razumljivo, da zakon vztraja pri delovnem tednu najmanj petih delovnih dni. To pa ne pomeni, da morajo delavci delati točno določene dneve, saj lahko sami razčlenijo delovni čas v planu izrabe letnega delovnega časa pa tudi tedenskega in mesečnega. Tako ni nobene ovire, da ne bi delavci delovnega dneva med dvema praznikoma prenesli na soboto in s tem učinkovitejše ter racionalnejše izkoristili delovni čas. Rešitev je torej možna le v istem delovnem tednu.

Dežurstvo — delo v podaljšanem delovnem času

V javni razpravi je bilo večkrat poudarjeno, da je potrebno z zakonom urediti delo, ki ga morajo opravljati mnogi delavci delovnih organizacij, kjer je splošni družbeni interes in narava dejavnosti, da se delo opravlja brez prekinitve. Doslej zakon takega dela ni urejal. Po predlogu dežurno službo ureja splošni samoupravni akt, ki mora biti v skladu s posebnim zakonom, ki določi tako dežurno delo in tako delo pomeni posebne delovne razmere ter se upošteva povsem enako kot delo nad polnim delovnim časom.

Poseben poudarek izobraževanju ob delu

Zakon naj bi posvetil celo poglavje ureditvi izobraževanja ob delu. Tako izobraževanje naj bo pravica in dolžnost vsakega delavca. Temeljne organizacije bodo morale posvetiti temu izobraževanju posebno pozornost. Medsebojne obveznosti temeljne organizacije in delavca, ki se bo izobraževal ob delu, bodo urejene s posebno pogodbo, s katero se bodo določale obveznosti temeljne organizacije glede financiranja, delovnega časa, na drugi strani pa obveznosti delavca, ki bo odgovoren temeljni organizaciji za uspešnost takega izobraževanja. Delavec, ki bi po svoji krivdi izobraževanje prekinil, bo dolžan temeljni organizaciji vrniti vse stroške, ki jih je imela z izobraževanjem.

Delovna disciplina — skrb vsakega delavca

V skladu z zakonom o združenem delu je določeno, kdo ima pravico zahtevati uvedbo disciplinskega postopka. Kot je znano, lahko to zahteva delavski svet, individualni poslovodni organ, zbor delovne enote itd. Posebej je predvideno, da ima vsak delavec, ki zve za kršitev delovne obveznosti, pravico pismeno dati pobudo disciplinski komisiji, naj uvede postopek. Tako določilo bo sicer v praksi povzročilo nekatere nejasnosti. Ni namreč navedeno, ali mora disciplinska komisija sama odločati o pobudi in ali lahko sama začne disciplinski postopek, ne da bi prej dobila zahtevek za uvedbo disciplinskega postopka. Disciplinska komisija najbrž sama ne more na lastno pobudo začeti disciplinskega postopka, kar sledi iz določila 5. odst. 204. člena zakona o združenem delu. Po tej določbi namreč lahko ugovarja odločbi disciplinske komisije ne le prizadeti delavec, ampak tudi tisti, ki je zahteval postopek. Mimo tega mora biti disciplinska komisija povsem objektivna pri ocenjevanju dokazov, zato bi se ji lahko očitala pristranost, če bi sama začela postopek po lastni pobudi ali pa na pobudo posameznega delavca, ne pa tistega, ki je pooblaščen zahtevati uvedbo postopka. Smotrneje bi bilo, če bi zakon določal, da lahko da vsak delavec pismeno pobudo tistemu, ki lahko zahteva začetek postopka, ne pa disciplinski komisiji.

Humanost v zakonu

Ali bo delavec, ki izpolnjuje pogoje za osebno pokojnino (40 let pokojninske dobe moški, 35 let ženske) še lahko ostal v delovnem razmerju ali ne? Zakon o združenem delu predvideva avtomatizem, predlog zakona o delovnih razmerjih pa vnaša elemente humanosti. Tak delavec bo še lahko ostal v delovnem razmerju, vendar v naslednjih primerih:

— če bodo to zahtevale kadrovske potrebe,

— če bo delavec sam s tem soglašal,

— če bo temeljna organizacija tako sklenila, potem ko bo dobila mnenje pristojne skupnosti za zaposlovanje.

Mnenje skupnosti za zaposlovanje seveda ne pomeni soglasja, zato bo predvsem odvisno od vodje delavcev temeljne organizacije, kdaj bo takemu delavcu prenehalo delovno razmerje. Sicer bodo morali v sklepu o podaljšanju delovnega razmerja navesti, koliko časa bo trajalo delovno razmerje.

Hitro ukrepanje v nujnih primerih

V praksi je veliko primerov, ko je treba v delovnem procesu hitro in učinkovito ukrepati in ni časa, da bi o ukrepih odločal pristojni samoupravni organ. Prav zato je nujno, da bo zakon predvidel možnost pooblastila posameznemu delavcu za naslednje začasne ukrepe:

— začasna razporeditev v nujnih primerih,

— nujna uvedba nadurnega dela,

— odobritev izrednega plačanega dopusta, če je to nujno,

— začasna odstranitev delavca, ki moti red in varen potek dela.

Vse sklepe bo moral pooblaščeni delavec najkasneje v sedmih dnevih predložiti pristojnemu samoupravnemu organu v presojo in odobritev.

Ker bo predlog zakona o delovnih razmerjih v končni redakciji še spremenjen, je seveda možno, da bo zakon vseboval drugačne rešitve kot so zgoraj opisane. Sicer bi bila sprememba v nekaterih primerih povsem upravičena.

IVAN ŽUŽEK

Skupna komisija objavlja na podlagi določil 88. člena Samoupravnega sporazuma storitvene obrti in sorodnih obrtnih dejavnosti, da je izrečen

Javni opomin

STANOVANJSKO KOMUNALNEMU PODJETJU, SLOVENJ GRADEC — zaradi nerednega ugotavljanja ustvarjenega dohodka po merilih sporazuma v letu 1976;ONPZ OBRT-OPREMA, LJUBLJANA — zaradi neusklajenosti samoupravnih splošnih aktov in bistvenega odstopanja analitične ocene od določil sporazuma ter dajanja napačnih poročil o izpolnjevanju sporazuma v letu 1976.

Sklepa o izreku javnega opomina sta pravnomočna.

Temeljna organizacija ni odgovorna za nesrečo v času, ko se je delavec zdravil

Transportni delavec se je ponesrečil med delom, ker ga je voznik viličarja zadel z vozilom in mu povzročil kompliciran zlom noge. Zdravljenje je bilo dolgotrajno in delavec je moral dolgo uporabljati bergle. Ko je nekega dne šel po stopnicah, je spodrsnil in padel ter si pri tem poškodoval vratna vretenca. To se je zgodilo leto in pol po prvi poškodbi.

Delavec je zahteval odškodnino tako zaradi prve kot tudi zaradi druge poškodbe. Tako je uveljavljal odškodnino za fizične bolečine, ki so bile hude pri obeh poškodbah, za psihične bolečine zlasti pri prvi poškodbi, ker ni bilo zanesljivo, ali bo še lahko hodil brez opor ali ne. Zahteval pa je tudi odškodnino zaradi splošnega zmanjšanja življenjskih in delovnih sposobnosti. Postal je namreč invalid III. kategorije, in sicer zaradi poškodb, ki jih je dobil tako pri prvi kot pri drugi nesreči.

Sodišče združenega dela prve stopnje je delavcu priznalo odškodnino za škodo, ki je nastala tako pri prvi kot pri drugi nesreči. Glede škode, ki je nastala zaradi prve nesreče, seveda ni bilo dvoma, saj je temeljna organizacija sama priznala odškodninsko odgovornost. Priznavala je tudi del odškodnine, ki jo je delavec uveljavljal. Temeljna organizacija pa se ni strinjala s stališčem, da je odškodninsko odgovorna tudi za škodo zaradi druge nesreče. Kljub temu je sodišče prve stopnje priznalo delavcu tudi odškodnino zaradi te nesreče, ker je menilo, da je vzročna zveza med obema poškodbama. Če delavec ne bi bil pri delu poškodovan oziroma ne bi imel poškodovane noge, ne bi uporabljal bergel in bi bil zato stabilen pri hoji ter mu na stopnicah ne bi spodrsnilo. Prav zaradi tega naj bi temeljna organizacija odgovarjala tudi za drugo nesrečo.

Temeljna organizacija se je na odločbo pritožila in je zlasti izpodbijala stališče, da obstaja vzročna zvezna med obema nesrečama. Pritožbeno sodišče se je strinjalo z razlogi pritožbe in odločilo, da temeljna organizacija za drugo nesrečo ne odgovarja, ker ni vzročne zveze, ki bi bila odločilna za odškodninsko odgovornost temeljne organizacije. Res je sicer, da je delavcu spodrsnilo takrat, ko je uporabljal bergle, toda enako bi se lahko zgodilo tudi v primeru, če bergel ne bi uporabljal. Gre torej za dogodek, za katerega temeljna organizacija ne odgovarja, saj ni v neposredni zvezi s prvo nesrečo. Prav zaradi tega je spremenilo odločbo sodišča prve stopnje in zavrnilo del zahtevka, ki je zadeval odškodnino zaradi druge nesreče.

PIŠE: IVAN ŽUŽEK

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Sporno nadomestilo za ločeno življenje

Manjša delovna organizacija, v kateri je zaposlenih kakih 40 delavcev, je imela v samoupravnem sporazumu o delitvi sredstev za osebne dohodke določbo, da so upravičeni do nadomestila za ločeno življenje samo tisti delavci, ki so se ob vstopu na delo tako dogovorili na odboru za medsebojna razmerja. Tako je bilo od odbora za medsebojna razmerja odvisno, ali bo delavec nadomestilo prejel ali ne. Več delavcev, ki so se zaposlili v delovni organizaciji, pa je zahtevalo ne glede na navedno določbo nadomestilo za ločeno življenje. Delovna organizacija jim namreč ni preskrbela primernih družinskih stanovanj, zato so morali živeti ločeno od svojih družin. Samoupravni sporazum panoge, h kateremu je pristopila tudi ta delovna organizacija, pa je določal, da ima delavec pravico do nadomestila za ločeno življenje takrat, ko živi v skupnem gospodinjstvu s svojo družino, vendar v kraju zaposlitve ne more dobiti družinskega stanovanja.

Delovna organizacija je zahteve delavcev zavrnila, zato so se le-ti obrnili na sodišče združenega dela. Sodišče združenega dela se je odločilo, da bo sporno določbo samoupravnega sporazuma predložilo v presojo Ustavnemu sodišču SR Slovenije. To je storilo zato, ker delavčeva pravica ne more biti odvisna od preudarka določenega samoupravnega organa, kajti v tem primeru je kršena enakopravnost delavcev, saj v smislu člena 11 ustave SFRJ le delo in rezultati dela določajo materialni in družbeni položaj človeka.

Ustavno sodišče SR Slovenije je razveljavilo sporno določbo samoupravnega sporazuma, delavci pa so v sporu pred sodiščem združenega dela uspeli in jim mora delovna organizacija izplačati nadomestila na glede na to, da se o tem niso dogovorili na odboru za medsebojna razmerja.

Organizacija pa še vedno poskuša spremeniti položaj prizadetih delavcev, saj je sprejela nove pogoje za pridobitev pravice do nadomestila, ki dajejo pravico le tistemu delavcu, ki je bil sprejet po razpisu, v katerem je bilo navedeno, da je na voljo stanovanje, kasneje pa stanovanja ni dobil. Delovna organizacija sicer opravičuje svojo odločitev s težkim materialnim položajem, toda če sredstva ne zadoščajo in če nadomestil ne more izplačati, potem morajo delavci skleniti, da takega nadomestila ne bo prejel nihče.

Velja tudi povedati, da delovna organizacija ni vezana na določila sindikalne liste, kot je zmotno prepričana in ni nujno, da sprejme v svoj splošni samoupravni akt tudi določbo o nadomestilu za ločeno življenje.

Piše: IVAN ŽUŽEK

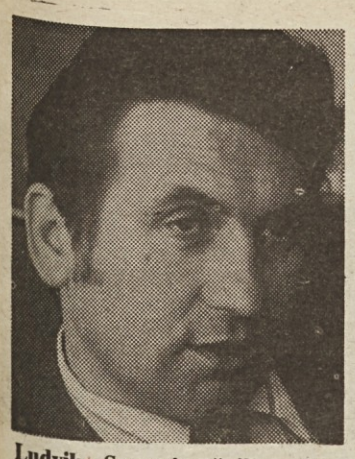

Ludvik Semprimožnik: »Trudimo se, da odločanje prenesemo na tiste, ki dohodek ustvarjajo.«

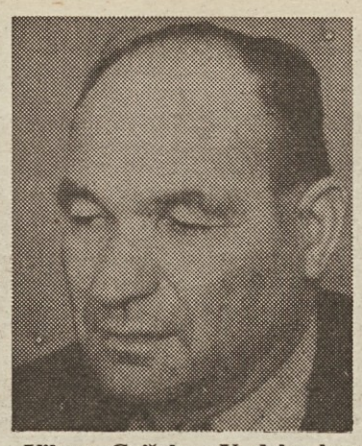

Viktor Gajšek: »V delavskem svetu TOZD Kooperacija si prizadevamo uveljavljati našo voljo.«

Rudi Štampe: »Če kmetu vzameš zemljo, mu daj drug vir preživljanja!«

Franc Rojnik: »Mlade je treba spodbujati, da bodo ostali na zemlji!«

Ivan Oset: »Naj pride k meni vsaj enkrat tudi pospeševalec, ki skrbi za živinorejo...«

Z OBISKA PRI KMETIH V DOLINI ZELENEGA ZLATA

Zadovoljstvo s pridržki

Razgovori z direktorjem TOZD Kooperacija Ludvikom Semprimožnikom in nekaterimi kooperanti so razkrili, da so storili velik korak v uveljavljanju dohodkovnih odnosov, marsikaj pa bo treba spremeniti

Obiskali smo dolino zelenega zlata, Savinjsko dolino. Poznamo jo predvsem po proizvodnji hmelja, ki ga cenijo proizvajalci piva po vsem svetu. Ko smo se pogovarjali v Hmezadu z direktorjem TOZD Kooperacija in z nekaterimi zasebnimi kmetijskimi proizvajalci, smo ugotovili, da je hmelj sicer pomembna postavka tako v »proračunih« kmetov kot temeljne organizacije, toda že dolgo ni več »zlato«. Zato pa narašča pomen govedoreje, mlekarstva in vzreje piščancev, kar v celotnem dohodku TOZD Kooperacija pomeni najpomembnejši del. Povejmo še, da gospodari v žalski in celjski občini z zasebnimi kmetijskimi posestvi precejšnje število ljudi, saj je nekaj več kot 8.800 zasebnih kmetijskih proizvajalcev, poprečna velikost kmetije pa znaša le 2,4 hektara. Seveda si v TOZD Kooperacija pri žalskem Hmezadu prizadevajo, da bi vse kmetovalce pritegnili k sodelovanju. Kar 5.020 pogodb imajo o proizvodnem sodelovanju s tistimi, ki gospodarijo na zasebnih kmetijskih posestvih. Pretežen del od 300 milijonov dinarjev celotnega dohodka temeljne organizacije Kooperacija pa vendarle ustvarjajo tisti kmetje, ki z njo trajno proizvodno sodelujejo, teh je 1640. Na 700 hektarih hmeljišč bodo v TOZD Kooperacija letos pridelali 800 ton hmelja; od kmetov bo TOZD Kooperacija »dobila« 7,2 milijona litrov mleka, 4000 glav govedi ipd.

Medsebojno sodelovanje kmetov v hmeljarski proizvodnji je že tradicionalno. K temu jih sili narava dejavnosti. Direktor TOZD Kooperacija dipl. inž. agr. Ludvik Semprimožnik nam je povedal, da strojne skupnosti, v katerih po več kmetov združuje sredstva za nakup težke mehanizacije za obdelovanje hmeljišč, obstajajo v žalski občini že polni dve desetletji. Zdaj je v obeh občinah 45 strojnih skupnosti, v katerih so se združili najmanj po trije in največ po 27 kmetovalcev. Začelo pa se je z uvajanjem žičnih nasadov. Strokovne službe v TOZD Koperacija so sprejele obveznosti v zvezi z načrtovanjem hmeljarske proizvodnje, zaščite hmelja, gnojenja... Kmetje so dali svoji temeljni organizaciji za 22 let v naje m svojo zemljo, sami pa vlagajo v proizvodnjo hmelja še svojo strojno opremo in delo. Letos pa so že sklenili takšne pogodbe, ki omogočajo delitev dobička in pokrivanje rizika v proizvodnji hmelja v skladu z vloženimi sredstvi in delom. Ludvik Semprimožnik nam je povedal, da so doslej poslovali s kmeti po dogovorjenih cenah, ki pa seveda niso upoštevale tržnih nihanj doma in na tujem. Za del proizvodnje, predvsem pa za tisti del, ki gre v izvoz, so cene prav tako že vnaprej dogovorjene, kajti Hmezad je sklenil pogodbe s kup ci v tujini že za 1981. leto.

Tudi v govedoreji dosega TOZD Kooperacija pomembne uspehe. Moramo seveda povedati, da je to posledica mnogih sklepov in predvsem spremenjenih pogojev gospodarjenja za zasebne kmetijske proizvajalce. Gre za drugačno kreditno politiko v kmetijstvu, tudi za drugačno vrednotenje kmetijstva. Samo lani so kmetje, ki sodelujejo s TOZD Kooperacija, zgradili 21 specializiranih hlevov. Ludvik Semprimožnik nam je povedal, da se kmetje vse bolj odločajo za najemanje kreditov: gradijo nove hlevę, pa tudi stare preurejajo. Povejmo, da je v skladu z družbenim dogovorom o kreditiranju v slovenskem kmetijstvu kar ugoden podatek, da pri investiciji sodeluje s 60 odstotki Ljubljanska banka, z 20 odstotki hranilnokreditna služba kmetov, preostala sredstva pa naložijo kmetje. Kmetje lahko dobijo največ 450.000 dinarjev posojila, vendar morajo posebne komisije oceniti, če je ta investicija donosna ali ne.

Seveda je najpomemebnejše, kako kmetje lahko vplivajo na gospodarjenje in delovanje TOZD Kooperacija. V obeh občinah je enajst zadružnih enot, ki se več ali manj »pokrivajo« s krajevnimi skupnostmi. V združenih enotah so sveti, ki jih volijo kmetje neposredno, in le nekaj delavcev, ki skrbijo za koordinacijo , odkupe, knjigovodske in denarne posle. Na ravni TOZD je delavski svet. Tudi v njem so v večini kmetje: delavski svet temeljne organizacije pa sprejema proizvodne in finančne načrte razporeja dohodek, skratka odloča o tistem, kar je najpomembnejše.

In kaj pravijo o takšni »organiziranosti samouprave« kmetje, kar sodijo o svojem položaju in kako ocenjujejo svoj vpliv na gospodarjenje.

IVAN OSET iz Drešinje vasi je star 29 let. Izučil se je za orodjarja, toda odločil se je, da bo ostal na kmetiji.

»Dandanes se ne smeš zanašati na zagotovljeno prodajo, kaj šele na dogovorjene cene. Mnogo bolje je, če si povezan v kmetijski zadrugi ali kombinatu, ali pa kot mi v TOZD Kooperacija. Za kmeta bi bilo predrago iskanje tržišča, spremljanje ponudbe in povpraševanja in tudi socialna varnost je manjša, če nisi povezan. Ukvarjam se s hmeljarstvom in z živinorejo. Moram povedati, da je bil že oče povezan s kmetijsko zadrugo: prideloval je vse kulture. Ni se mu obneslo, toda upošteval sem njegove izkušnje in se odločil za specializirano proizvodnjo. Dobil sem posojilo za hlev pa tudi traktor sem lahko kupil. To je bila velika pridobitev. Hmeljišča sem dal v kooperacijo, temeljna organizacija investira v žične nasade, zagotavlja gnojila in vse, kar je potrebno. Veste, cena hmelja pa je prenizka, še posebej, ker so visoki proizvodni stroški. Je pa dobro to, da imamo zagotovljeno prodajo.

Zadovoljen sem z delom pospeševalca, ki skrbi za hmeljsko proizvodnjo. To je zelo pomembno, da je zraven traktor, kadar je potrebno. Pogrešam pa pospeševalca za živinorejo, ki k meni ni še nikoli prišel. In veste, zakaj to pravim? Rad bi kupil plemenske teličkę, pa ne vem katera pasma je najboljša...«

VIKTOR GAJŠEK član delavskega sveta TOZD Kooperacija. Povedal nam je:

»Če smo bili že od osvoboditve naprej »zadrugarji«, potem ni nič čudnega, da smo tudi sedaj člani sorazmerno velike družine kooperantov TOZD Kooperacija. Ukvarjam se s hmeljarstvom in živinorejo. Zadovoljen sem s tem, da se ne ubadam z vprašanjem, kam s hmeljem, kajti odkup je zagotovljen. S strokovno pomočjo pri zaščiti hmeljskih nasadov, z delom naših skupnih služb v TOZD in sploh s sedanjo politiko do kmetov sem zadovoljen. Sem član delavskega sveta temeljne organizacije in moram povedati, da mnogo razpravljamo o planiranju, o gospodarjenju in o vsem, kar je za kmeta pomembno. Najlažje je odločanje tedaj, ko je dobiček. Na žalost pa ga v hmeljarstvu še nismo dosegli, takrat bi morali kooperanti dobiti 75, TOZD Kooperacija pa 25 odstotkov dobička. Če me že sprašujete o tem, kako izboljšati sodelovanje kmetov s Kooperacijo, moram reči, da bomo težko vplivali na cene v prihodnjih letih. Mislim tudi, da pri cenah, o katerih se dogovarja naša TOZD s kupci, ne upoštevajo dovolj gibanja vrednosti dinarja na deviznem tržišču.«

RUDI ŠTAMPE iz Galicije je predsednik sveta zadružne enote Petrovče. Takole nam je pripovedoval;

»Naši kmetje so imeli precej težav pri urejanju odnosov z mnogimi dejavniki, ki skrbijo za gradnjo nove ceste. To je že znana zadeva. Trdim, da se je potrebno vesti takole: če vzameš kmetu zemljo, poskrbi, da bo lahko tudi naprej živel. Odslej bodo nekatere kmetije imele manj zemlje in še razkosane bodo vrh tega. Plačali pa so nam le tisto zemljo, kjer bo tekla cesta. Pritožili smo se, a odgovora še ni...«

FRANC ROJNIK iz Spodnjih Grušovelj je trden kmet. Ima 17 hektarov zemlje, obdelovalne seveda 10 ha, hmelj pa ima zasajen na 2,7 hektarih.

»Bil sem član sveta zadružne enote. Ta svet vsakemu kmetu pomeni mnogo, kajti če so v njem sposobni in odgovorni ljudje, lahko storijo mnogo. Kar pa zadeva moje sodelovanje s TOZD Kooperacija, se ne pritožujem. Najbolj vesel sem, da Kooperacija spodbuja mlade ljudi k temu, da ostajajo na zemlji. Vesel bom, če bo tudi moj sin ostal na kmetiji.«

To je le nekaj utrinkov iz razgovorov v temeljni organizaciji združenega dela Kooperacija Žalec. Nihče še ni povsem zadovoljen z doseženimi rezultati. Toda prav to nezadovoljstvo je obenem spodbuda za uveljavljanje takšnih odnosov med združenimi kmeti, ki bodo prispevali k uresničevanju naših hotenj. Prav zato so se že odločili, da bodo ustanovili posebno temeljno organizacijo za celjsko in posebno za žalsko občino.

MARJAN HORVAT

Delo bogati in plemeniti

iz albuma sindikalnih delavcev

Marjana Starina sem iskal najprej v službi.

»Težko ga boste dobili,« so mi odgovorili. »Skoraj ne mine dan, da ne bi imeli tudi po štiri sestanke. Tako je že leta in leta od jutra do popoldneva, pogosto pa tudi do pozno v noč, razpet med Radomljami in Domžalami.«

Prav, sem si rekel. Bom pa poskusil kdaj drugič...

Čez nekaj dni sva se vendarle dobila na občinskem svetu ZSS v Domžalah.

»Nič čudnega,« se je na široko zasmejal, ko sva si segla v roke. »V službi me ponavadi dobite dopoldne, včasih tudi popoldne, kakor pač nanese... saj veste, sestanki, obveznosti, ki mi jih nalaga funkcija predsednika osnovne organizacije sindikata v Lesni in pohištveni industriji v Radomljah...«

Potem pove naravnost:

»Verjemite, včasih me veselje kar mine... Zakaj? Razlogov je veliko, eden med njimi pa je gotovo ta, da sem samo lani svojim družbenopolitičnim funkcijam v delovni organizaciji in občini žrtvoval nekaj sto ur...«

»Če pod vse to danes potegnete črto, vam verjetno ni žal?«

»Težko je bilo, še teže kot včeraj je morda danes, toda vseeno je bilo vredno porabljenega truda in časa.«

»NA KAJ MISLITE?«

»V podjetje sem prišel pred 25 leti in od prvega dneva sodelujem v delu samoupravnih organov. Če se samo spomnim, koliko funkcij sem opravljal vsa ta leta... Bil sem predsednik delavskega sveta pa sekretar osnovne organizacije ZK, član občinskega komiteja ZKS. Zdaj sem predsednik sindikata. Moje in seveda tudi delo drugih je bilo poplačano s številnimi priznanji. Odkar sem predsednik osnovne sindikalne organizacije, sem najbolj ponosen na srebrni znak občinskega sveta ZSS Domžale, ki smo ga dobili v letu Titovih in naših jubilejev.«

Naj nekoliko pobliže predstavimo delo sindikalnega članstva v Lesni in pohištveni industriji Radomlje SOZD Slovenijales. Kakih 390 zaposlenih je vključenih v 15 sindikalnih skupin, v izvršnem odboru osnovne organizacije pa je 15 članov.

»Čeprav se o vseh skupnih akcijah dogovorimo najprej v izvršnem odboru, potem pa še na političnem aktivu,« pravi naš sobesednik, »imajo delavci vedno zadnjo besedo. Minili so časi, ko so jim predložili pripravljene sklepe, češ, potrdite jih. Danes je drugače... Strokovne obrazložitve jim lahko pripravijo vodilni in vodstveni delavci, vendar odločitve vselej sprejemajo delavci. To je razumljivo, saj se vsi predlogi, mnenja in stališča o delovnih in življenjskih razmerah zaposlenih oblikujejo v sindikalnih skupinah in jih kasneje samoupravni organi samo še potrdijo.«

»Katerim akcijam v zadnjih letih pripisujete poseben pomen?«

»Nedvomno tistim za izboljšanje družbenega standarda naših delavcev. Med zaposlenimi imamo namreč veliko delavcev tudi iz drugih republik, največ iz sosednje Hrvaške, ki smo jim morali najprej preskrbeti streho nad glavo. Čeprav mnogi še vedno stanujejo pri zasebnikih, smo za ženske preskrbeli 32 ležišč v samskem domu v Jaršah. Precej denarja namenjamo tudi za individualno gradnjo. V sindikalni organizaciji skrbimo še za organizirano športno rekreacijo in letovanja. Tako se naši športniki udeležujejo zimskih in letnih iger delavcev gozdarstva in lesne industrije Slovenije, občinskih sindikalnih iger, v podjetju pa organiziramo tekmovanja v številnih panogah. Največ zanimanja vlada med delavci za letovanja ob morju. Zlasti v zadnjih letih, ko smo v Selcah pri Crikvenici, v Vrbniku na Krku in na Veliki planini poskrbeli za organizirano preživljanje letnega oddiha. Toda to je samo del tistega, kar smo uspeli doseči z dobrim delom sindikalne organizacije...«

»Pravijo, da posvečate precej skrbi tudi izobraževanju sindikalnih delavcev?«

»Res je. Seminar po A in B programu smo s pomočjo tovarišev iz občinskega sveta ZSS organizirali kar v podjetju. Predvsem zato, da zagotovimo čim večjo udeležbo. In prav smo ravnali, saj se je seminarja udeležilo kar 120 sindikalnih aktivistov. Pomislite, od 390 zaposlenih.. In da ne pozabim, veliko ljudi se izobražuje tudi ob delu. Med njimi je največ takih, ki še nimajo osemletke.«

Ker pač ljudje, kakršen je Marjan Starin, neradi govorijo o sebi in svojem delu, sem ga skušal »ujeti« z vprašanjem, da tisti, ki ga dobro poznajo, zatrjujejo, da je brez dlake na jeziku... Je morda zaradi tega imel kdaj težave?

»Seveda sem jih imel! Toda ko so videli, da imam prav, da se resnično zavzemam predvsem za dobro opravljeno delo in za dejansko samoupravljanje, težav ni bilo več...«

I. VIRNIK

MARJAN STARIN, predsednik osnovne organizacije sindikata Lesne in pohištvene industrije Radomlje

DAN REPUBLIKE V ZNAMENJU POMEMBNIH DELOVNIH ZMAG

Pridobitve za celotno gospodarstvo

Novi objekti v Kopru, Celju, Ajdovščini, Vačah pri Litiji, Prestranku, na Jesenicah, v Središču ob Dravi, na Teznem in drugod — so plod dolgoletnih prizadevanj številnih naših delovnih kolektivov in pomenijo velik prispevek k nadaljnjemu razvoju slovenskega in jugoslovanskega gospodarstva

Delovni ljudje naše republike so v počastitev letošnjega dneva republike odprli več novih gospodarskih objektov, ki niso velikega pomena samo za njihovo ožje okolje, marveč za celotno slovensko in jugoslovansko gospodarstvo. Med številnimi pridobitvami naj na prvem mestu omenimo veliko delovno zmago delavcev koprskega Iplasa — pričetek obratovanja prve faze nove tovarne za proizvodnjo anhidridftalne kisline.

V Celju so odprli prenovljeno in posodobljeno furnirnico OZD LIK Savinja. Največjo furnirnico na Balkanu so dogradili in opremili mesec dni pred rokom, veljala pa je 157 milijonov dinarjev. V novi furnirnici bodo za več kot dva in polkrat povečali dosedanjo proizvodnjo in bodo letno izdelali skoraj 14 milijonov kvadratnih metrov furnirjev, največ iz eksotičnega lesa. Tako se bo sedanji skupni prihodek TOZD Furnirnica OZD LIK Savinja povečal za skoraj trikrat, tretjino svoje letne proizvodnje pa bodo izvozili.

Na Suhorju v Beli krajini so ob krajevnem prazniku in dnevu republike položili temeljni kamen za novo tovarno kovinskih elementov novomeške Industrije motornih vozil, ki bo zaposlovala 280 delavcev iz Bele krajine in sosednje Hrvaške. Vrednost novega objekta bo 80 milijonov dinarjev, že leta 1980 pa naj bi v njem proizvajali za 130 milijonov dinarjev izdelkov.

V izolskem Delamarisu so položili temeljni kamen za novo hladilnico z zmogljivostjo 2000 ton rib, ki bo veljala 40 milijonov dinarjev, v koprskem Tomosu TOZD Krmni motorji pa so položili temeljni kamen za nove proizvodne prostore, ki jih bodo zgradili do leta 1979. Nova proizvodnja jim bo omogočila, da bodo lahko že do 1980. leta dali na domače in tuje tržišče 50.000 krmnih motorjev za čolne, 60.000 črpalk in 90.000 stabilnih motorjev.

SGP Primorje je ob dnevu republike odprlo nove prostore za svoje mehanične delavnice, novi obrat družbene prehrane in 2200 kvadratnih metrov obnovljenih poslovnih prostorov.

Vače pri Litiji so dobile novo knjigoveznico, obrat Tiskarne Slovenija iz Ljubljane, ki bo dajala zaslužek 12 krajanom, v glavnem ženskam. To je prvi večji objekt, ki so ga v zadnjih letih odprli v Vačah, v nerazvitem kraju brez industrije.

Delovni kolektiv Kmetijske zadruge Postojna je v Prestranku slovesno odprl eno najsodobneje opremljenih farm za proizvodnjo mleka v Jugoslaviji, gradnja farme z vsemi spremljajočimi objekti je veljala blizu 22 milijonov dinarjev. Na farmi, kjer bo zaposlenih samo 7 delavcev, bodo s sodobnim sistemom molže v eni uri pomolzli 80 krav.

Nadvse slovesno je bilo tudi na slavnostnem zasedanju delavskega sveta proizvodnega podjetja »Olga Meglič« v Ptuju, na katerem so delavci tega kolektiva izbrali izvajalca gradbenih del za novo tovarno hidropnevmatske opreme, ki jo bodo zgradili do 1. julija prihodnjega leta.

Ob Dnevu republike so na Jesenicah izročili namenu nove proizvodne prostore TOZD Konfekcija Gorenjskih oblačil iz Kranja, na Teznem pri Mariboru pa je najstarejši delavec Franc Kuzma odprl novo pekarno živilskega kombinata Intes — TOZD pekarne Piramida. Skupaj z opremo je gradnja novega objekta veljala skoraj 35 milijonov dinarjev. Zmogljivost pekarne bo znašala 6100 ton pekovskih izdelkov letno.

V Središču ob Dravi so odprli novo tovarno portoroške Droge za pakiranje zelišč ter predelavo gob in kmetijskih pridelkov in veliko hladilnico. V novi tovarni, ki je veljala 35 milijonov dinarjev in ki ima več kot 3000 kvadratnih metrov koristne površine, bo dobilo zaposlitev blizu 50 delavcev, zvečine iz nerazvitih krajev.

V. K.

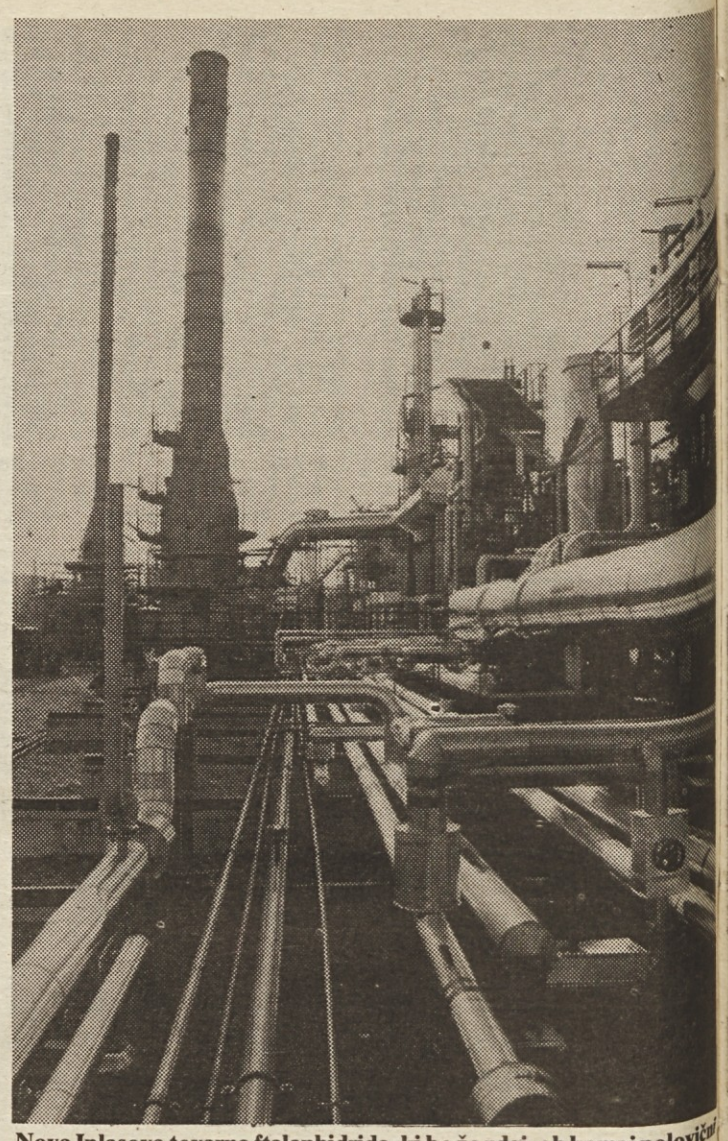

Nova Iplasova tovarna ftalanhidrida, ki bo že zdaj, ob komaj polovični zmogljivosti celotnega projekta prihranila lep kupček deviz jugoslovanski kemični industriji.

FINANČNO SODELOVANJE SLOVENSKE IN MAKEDONSKE TEKSTILNE INDUSTRIJE

Makedonski poliester iz slovenskih surovin

Slovenska industrija naj bi vložila petino potrebnih sredstev za povečanje tovarne poliestra v Skopju, Makedonci pa bodo vlagali v obrat za proizvodnjo surovine za poliester v Dolskem

Pred nedavnim so v delovni organizaciji za proizvodnjo poliestra »Hemteks« v Skopju odprli dve proizvodni liniji, katerih zmogljivost je 14.000 ton poliesterskih vlaken na leto.

Ker so potrebe po poliesterskih vlaknih v državi večje, nameravajo slovenske tekstilne tovarne skupaj s kemijsko industrijo prispevati združena sredstva za podvojitev zmogljivosti v skopskem obratu poliestra.

V načrtu je, da bi tekstilne in kemične tovarne iz Slovenije za razširitev zmogljivosti za proizvodnjo poliestra v Skopju prispevale 20-odstotni delež sredstev, ki jih dajejo kot pomoč premalo razviti Makedoniji. Vložile naj bi 20 % omenjene pomoči za naslednja tri leta, temeljna banka LB v Skopju pa bi k tej udeležbi slovenskih organizacij tekstilne in kemične industrije primaknila ustrezno posojilo.

Slovenska kemična industrija naj bi sodelovala pri vlaganjih v razširitev skopske tovarne poliesterskih vlaken zato, da bi skopski »Hemteks« sodeloval pri vlaganjih v obrat dimetiltereftalata v Dolskem. DMT (dimetiltereftalat) je namreč osnovna surovina za poliesterska vlakna, ki naj bi jo proizvajali po sporazumu med poslovno skupnostjo Polikem in organizacijo Hemteks predvidoma v Dolskem pri Ljubljani. Ta obrat bi imel letno zmogljivost 50.000 ton in bi proizvajal dimetiltereftalat po licenci zahodnonemške tvrdke Dinamit Nobel.

Slovenska tekstilna industrija je mimo tega dala soglasje za gradnjo velike predilnice poliestra z letno zmogljivostjo 17.500 ton v okviru varaždinskega tekstilnega kombinata »Varteks«, vendar s pogojem, da se bo ta predilnica oskrbovala s poliestrom na bazi DMT iz obrata v Dolskem. Tako naj bi preprečili nevarnost, da bi kjerkoli v državi gradili podoben obrat za proizvodnjo surovine za poliesterska vlakna, kar bi pomenilo nesmotrno in nedopustno tratenje družbenih sredstev.

Podvojitev zmogljivosti za proizvodnjo poliesterskih vlaken v Skopju bo predvidoma veljala 76,7 milijona din, pri čemer se bodo slovenske tekstilne in kemične tovarne te naložbe, kot rečeno, udeležile z 20-odstotnim deležem iz prispevka premalo razvitim območjem Makedonije za tri leta vnaprej, kar bo skupaj s kreditom skopske podružnice Ljubljanske banke in deležem skopske organizacije »Hemteks« predvidoma zadostovalo za pokritje investicijskih stroškov.

V pripravi je samoupravni sporazum, ki bo odnose med sovlagatelji uredil na dohodkovni podlagi. Ob koncu velja poudariti, da je proizvodnja surovine za poliesterska vlakna (DMT), ki bo predvidoma v Dolskem, dimenzionirana tako, da bo zagotavljala ustrezno nizke proizvodne stroške. To pa je pogoj za pocenitev v Skopju proizvedenih poliesterskih vlaken, ki so zdaj kar za 30 % dražja od uvoženih.

N. ŽUŽEK

RAZVOJNI NAČRTI IPLASA IZ KOPRA

Središče bazične kemije

Dokončana prva faza tovarne ftalanhidrida, v pripravi gradnja druge faze, ki bo podvojila proizvodne zmogljivosti in za dolgo časa zagotovila kemični industriji to pomembno surovino

Pred prazniki so v Iplasu pri Kopru slovesno pognali pravkar dograjeni prvi del nove tovarne anhidrid-ftalne kisline, ki je pomembna surovina za proizvodnjo barv, lakov, lepil in različnih izdelkov iz plastičnih mas. Pomen te tovarne lahko orišemo v nekaj stavkih: ftalanhidrid, kakor skrajšano imenujejo novi Iplasov izdelek, je kot člen v proizvodni verigi jugoslovanske kemične industrije doslej manjkal in smo ga morali uvažati, čeprav je reška rafinerija hkrati izvažala surovino, iz katere ga v Kopru izdelujejo — ortoksilen. Hkrati je jugoslovanska kemična industrija uvažala tudi mehčala, poliesterske in alkidne smole, ki jih izdelujejo na podlagi ftalanhidrida.

V prihodnjem letu bo uvoz ftalanhidrida in nekaterih izdelkov iz njega odpadel, saj bo nova tovarna že s sedanjo zmogljivostjo (14.400 ton) zadovoljila vse potrebe jugoslovanske industrije, del ftalanhidrida pa bo tudi izvozila, da bi tako laže odplačevala v tujini kupljeno opremo za novo tovarno.

Hkrati pa že potekajo pripravljalna dela za gradnjo druge faze te tovarne. Tretjina pripravljalnih del — infrastruktura, energetski viri itd.) je bila opravljena že pri gradnji prve faze. Nedavno tega je tudi Ljubljanska banka pristopila k akciji za združevanje sredstev poslovnih bank za gradnjo druge faze te tovarne. Potrebnih bo blizu 150 milijonov dinarjev dopolnilnih sredstev, ki jih bodo zagotovile poslovne banke, skoraj 80 odstotkov te vsote pa Ljubljanska banka. Celotna investicija bo znašala po predračunih več kot 404 milijone dinarjev.

Drugi del tovarne ftalanhidrida naj bi začel proizvajati v letu 1980, skupna zmogljivost tovarne pa naj bi dosegla 32000 ton ftalanhidrida na leto. S tolikšnimi količinami bi za dolgo obdobje zadovoljili vse potrebe jugoslovanske kemične industrije po ftalanhidridu in izdelkih na njegovi osnovi.

V naslednjem srednjeročnem obdobju pa namerava Iplas vložiti novih 500 milijonov dinarjev, da bi izboljšal delovne razmere in posodobil proizvodnjo v nekaterih svojih temeljnih organizacijah. Tako načrtujejo, da bodo zgradili nove proizvodne prostore in nakupili novo opremo za TOZD Termoplastika, zgradili nove prostore v Industrijski coni v Ankaranu za TOZD Orodjarna. Nameravajo tudi zgraditi nove prostore v Izoli za TOZD Plastovent ter za TOZD Polimer iz Izole. V pripravi pa sta tudi še dva nova proizvodna programa bazične kemije — oxosinteza in vinil acetat monomer. Po uresničenju vseh teh načrtov bo postal Iplas, ki ima danes 650 zaposlenih delavcev, eno izmed pomembnih središč bazične kemije pri nas.

B. RUGELJ

Odkup kot lani

Direktor za rudarstvo velenjskega REK dipl. inž. Slavko Janežič je povedal, da so v rudniku že odpravili večino težav, s katerimi so se srečevali v letošnjem letu in ki so bile posledice nesreč, ki so v zadnjem obdobju prizadele velenjski rudarski kolektiv. Odkopna fronta je že tolikšna, kot je bila na začetku leta, v temeljnih organizacijah združenega dela rudnika lignita zaposlujejo skorajda toliko delavcev, kot so računali, višja proizvodnja pa je tudi rezultat uvajanja novega podporja Dowty. Podporje, ki ga preizkušajo, obeta dobre rezultate. V Velenju pričakujejo, da bodo naposled vendarle dobili podporje, ki bo omogočilo ekonomičen odkop premoga tudi v predelih z visokimi pritiski in kjer krovnina ne dopušča odkopavanja s tako imenovano velenjsko odkopno metodo. V jami Pesje je začelo obratovati novo čelo.

Zadnje ocene kažejo, da bodo v velenjskem premogovniku nakopali letos blizu 4,4 milijona ton lignita, se pravi, da bodo kljub velikim težavam dosegli tolikšen obseg proizvodnje, kot so ga lani. Izkop lignita pa bo za planskimi cilji kljub vsemu zaostajal za blizu 100.000 ton.

P. O.

HRASTNIK

Poslovna skupnost

Trije hrastniški kolektivi, Kemična tovarna Hrastnik, Steklarna Hrastnik in Sijaj — so se nedavno tega na referendumih odločili za povezavo v poslovno skupnost. Do zaključka redakcije še nismo zvedeli, ali se je za vstop v to poslovno skupnost odločil tudi četrti kolektiv — beograjski Jugometal. Ne glede na odločitev Beograjčanov pa nameravajo trije hrastniški kolektivi s skupnimi močmi nastopati na tujih trgih, tako pri prodaji izdelkov kot nakupu surovin ali opreme. Odklonilno stališče Jugometala bi le zavrlo povezovanje v hrastniški dolini za toliko časa, da bi si ti trije kolektivi našli drugega zunanjetrgovinskega partnerja. Ker pa sta Jugometal in Kemična tovarna Hrastnik že doslej zelo uspešno sodelovala, brržčas ni verjetno, da ta beograjski kolektiv ne bi želel razširiti in poglobiti sodelovanja.

R. B.

ŠALEŠKA DOLINA

NOVE PRIDOBITVE

Delovni ljudje občine Velenje so proslavili dan republike z novimi, pomembnimi delovnimi zmagami. Kolektiv trgovske in proizvodne organizacije združenega dela Era Velenje je za praznik republike predal svojemu namenu novo centralno skladišče, s čimer so kar za osemkrat povečali skladiščne zmogljivosti. Novo centralno skladišče pa je le ena od letošnjih pridobitev velenjske ERE, ki bo za naložbe v letu 1977 porabila dobrih 30 milijonov din. Uredili so samopostrežno trgovino ob Prešernovi cesti, v TOZD Kmetijstvo gradijo nove silose in hlev, pripravljajo pa se na gradnjo hale za obrtnike v industrijski coni na Selu, v Pesju pa je pred začetkom gradnja nove samopostrežne trgovine. Načrtujejo pa še povečanje prodajnih zmogljivosti poslovne enote Tržnica.

V šoštanjskih elektrarnah so te dni opravili vsa potrebna dela in preizkuse za začetek pogodbenega poskusnega obratovanja nove termoelektrarne Šoštanj IV z močjo 335 MW, ki je naš največji termoenergetski objekt.

Delavke in delavci tovarne gospodinjske opreme Gorenje Velenje pa so ob prazniku republike končali prvo fazo gradnje TOZD Zamrzovalniki ter povečali proizvodne zmogljivosti v TOZD Mali gospodinjski aparati Nazarje. Investicija v TOZD Zamrzovalniki bo zagotovila letno proizvodnjo 300.000 zamrzovalnikov oziroma kombiniranih hladilnikov in zamrzovalnikov, omogoča pa tudi prehod od melaminske na kovinsko izvedbo zamrzovalnikov. V Nazarjah pa so tako povečali proizvodne zmogljivosti tovarne, da bodo lahko na leto izdelali najmanj milijon malih gospodinjskih aparatov na leto, zagotovili pa so tudi blizu 100 novih delovnih mest. Pri povečevanju z mogljivosti v TOZD Mali gospodinjski aparati v Nazarjah so uveljavili tudi skupno vlaganje znanja oziroma skupnega razvoja tovarn Gorenje in zahodnonemškega Boscha pri proizvodnji kavnega mlinčka.

P. O.

Združiti vse sile delavskega razreda!

USTANOVITEV ENOTNIH SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

VI.

Dr. FRANCE KRESAL

PRIZADEVANJA ZA SOCIALNO VARNOST DELAVCEV

Takoj po osvoboditvi je bilo potrebno izdelati predpise in razviti celotno delovno pravo, ki je moralo urejati položaj delavstva v delovnem razmerju na nov način, ki je ustrezal družbenoekonomskim spremembam in vlogi delavskega razreda v novi državi.

Da bi lahko razumeli obseg in pomembnost takšnega dela Enotnih sindikatov Jugoslavije, si moramo najprej ogledati razvoj te zakonodaje do osvoboditve.

Delavsko zavarovanje se je razvilo iz potrebe, da delavcu, ki nima imovine in živi samo od svojih zdravih rok, zagotovi življenjski obstoj v primerih bolezni, nezgode, onemoglosti in starosti, v kasnejši dobi tudi v primeru brezposelnosti, v primeru njegove smrti pa eksistenco tistim članom njegove družine, ki jih je ta delavec moral preživljati. Šele ko je to zavarovanje izgubilo elemente miloščine ali dobrodelnosti ter postalo zakonita pravica, lahko govorimo o socialnem zavarovanju delavcev; moralo je postati tudi obvezno. Prvotno je bilo socialno zavarovanje le zakonita ureditev materialne preskrbe socialno šibkejših slojev za primer bolezni, nezgode, onemoglosti, starosti in smrti. Šele pozneje, ko je izhajalo iz delovnega razmerja, je postalo to zavarovanje splošno obvezno. Tudi enako, z enakimi pravicami za vse vrste delavcev, je postalo šele pozneje. Vse vrste zavarovanja se niso razvile in uveljavljale hkrati. Najprej je bilo uvedeno nezgodno in bolniško zavarovanje, starostno precej pozneje, še pozneje in v manjšem obsegu se je razvilo zavarovanje za primer brezposelnosti. Nekatere kategorije delavcev so si posamezna zavarovanja priborile prej, druge pozneje.

Posamezne države so uvajale socialno zavarovanje delavcev v različnih obdobjih in tudi v različnem obsegu. Prva je bila Nemčija, ki je uvedla obvezno socialno zavarovanje delavcev; 1883. leta je uvedla bolniško zavarovanje. To zavarovanje je najprej zajemalo le delavce v industriji, v naslednjih treh letih pa se je razširilo tudi na drugo delavstvo. Leta 1884 je uvedla nezgodno zavarovanje, leta 1889 invalidsko in starostno, leta 1911 pa še zavarovanje za primer smrti (vdovske in otroške pokojnine).

Po nemškem zgledu je bilo v Avstriji uvedeno nezgodno zavarovanje leta 1887, naslednje leto pa še bolniško. Pokojninsko zavarovanje pa so imele le posamezne kategorije delavcev (denimo rudarji, železničarji, nameščenci). Ogrska je uvedla bolniško in nezgodno zavarovanje 1891. leta. Italija pa po nemškem vzoru 1889. leta.

V Angliji je bilo nezgodno zavarovanje uvedeno 1897. leta, 1908. leta pa je bil izdan zakon o državnih podporah v starosti in 1911. leta zakon o obveznem zavarovanju za primer bolezni, materinstva, invalidnosti in brezposelnosti. Anglija je bila torej prva in edina država, ki je še pred prvo svetovno vojno uvedla socialno zavarovanje za primer brezposelnosti.

V Franciji je bilo nezgodno zavarovanje uvedeno 1898. leta. Bolniško, invalidsko in starostno zavarovanje je bilo uvedeno 1911. leta, namenjeno pa je bilo le materialno šibkejšim socialnim slojem, ker je bilo obvezno le za delavce in nameščence z nižjimi zaslužki. Delavci in nameščenci, katerih zaslužek je presegal določeno mejo, so imeli možnost, da se zavarujejo prostovoljno, morali pa so v tem primeru prispevke za socialno zavarovanje plačevati sami in v celoti.

Leta 1912 je bilo obvezno bolniško zavarovanje uvedeno v Rusiji in v Romuniji, 1913. leta pa na Norveškem.

Na Švedskem je bil 1913. leta izdan zakon o pokojninskem zavarovanju, ki je za razliko od drugih sistemov socialnega zavarovanja vpeljal splošno zavarovanje, ki ni zajemalo samo oseb v delovnem razmerju, marveč vse državljane. Obveznost socialnega zavarovanja je bila razširjena na vse moške in ženske od 16. do 68. leta starosti ne glede na zaposlitev in premoženjsko stanje (kolikor niso bili zavarovani že na kateri drugi podlagi, denimo, državni uslužbenci; delavci v industriji, kmetijstvu ipd.). Vsak državljan je po tem zakonu pridobil pravico do pokojnine s 66. leti starosti, ne glede na njegovo zmožnost za delo in preživljanje.

V Srbiji je bilo za primer bolezni, nezgode pri delu, onemoglosti, starosti in smrti, uvedeno prostovoljno socialno zavarovanje z zakonom o obrtih z dne 29. junija 1910. leta. Vendar tega zakona v času balkanskih vojn in prve svetovne vojne niso nikdar izvajali in je ostal le na papirju. V Črni gori pa se do prve svetovne vojne tovrstna zakonodaja še niti ni začela razvijati.

Pred prvo svetovno vojno je bilo samo 10 držav, ki so imele obvezno zavarovanje delavcev za primer bolezni, in samo ena (Anglija), ki je imela socialno zavarovanje za primer brezposelnosti.

ZAČETKI ZAVAROVANJA DELAVCEV NA SLOVENSKEM

Sredi 19. stoletja, ko se je na Slovenskem že pojavljalo večje število delavstva, združenega okrog posameznih tovarn, je bilo še malo predpisov, ki bi ga ščitili pred izkoriščanjem, in še manj takih, ki bi zagotavljali pomoč delavcem in njihovim svojcem v primeru bolezni ali smrti; bolniško zavarovanje delavcev je obstajalo samo kot ideja in delavska zahteva. Edino bratovske skladnice pri rudarskih in topilniških podjetjih so že zelo zgodaj pomenile začetke delavske socialne zaščite, ko so skrbele za stare in bolne člane ter njihove vdove in sirote. Bratovske skladnice kot socialnozavarovalne ustanove je uzakonil že rudarski zakon z dne 23. maja 1854. Od tega dne dalje je bilo v Avstriji socialno zavarovanje rudarjev in topilniških delavcev obvezno.

Vse drugo delavstvo, predvsem pa delavci v industriji, ki jih je bilo vedno več, še dolgo časa ni doseglo socialnega zavarovanja. V primeru bolezni, starosti in smrti so bili tovarniški delavci in njihovi svojci odvisni le od sebe in javne dobrodelnosti. Tovarnarji in podjetniki v takem primeru niso bili dolžni ničesar prispevati za življenjski obstoj svojih delavcev. Dvorni dekret z dne 18. februarja 1837. leta je, na primer, določal samo to, da so bili tovarnarji, obrtniki in trgovci dolžni za svoje delavce plačevati le oskrbo v javnih bolnišnicah, a največ 4 tedne. Tudi obrtni red z dne 20. decembra 1859. leta ni reševal vprašanja pomoči za bolne tovarniške delavce. Člen 85 obrtnega reda je precej nejasno določal, da je podjetje dolžno ustanoviti samostojno podporno blagajno ali pa pristopiti k že obstoječi, če bi se glede na veliko število delavstva zdela potrebna posebna skrb za pomoč delavcem v primeru nezgode ali bolezni.

Ker delavstva v primeru bolezni, nezgode in smrti ni varovalo socialno zavarovanje, po uvedbi tega zavarovanja pa ga je varovalo preslabo, so si delavci morali pomagati s samopomočjo. Ustanavljali so svoja bolniška in podporna društva; pri tem so sodelovali tudi podjetniki. To so bili prvi začetki delavskega zavarovanja.

O bolniških in podpornih društvih na Slovenskem v prvi polovici 19. stoletja imamo zelo malo podatkov. Omenil jih bom samo nekaj, čeprav jih je bilo verjetno več. Leta 1835 je bilo v Ljubljani ustanovljeno Trgovsko bolniško in podporno društvo. Njegov namen je bil oskrbovati in podpirati bolne člane, preskrbeti umrlim članom pogreb na svoje stroške in podpirati revne člane. Društvo je imelo bolniško zavarovalni oddelek in podporni oddelek. Ob bolezni so imeli člani pravico do povračila stroškov za zdravniško pomoč in zdravila. Če zaradi bolezni niso imeli zaslužka, so imeli pravico do »bolnišnine«, če pri delodajalcu niso imeli popolne oskrbe. Na svojo zahtevo so se lahko zdravili tudi v društveni bolnišnici oziroma v II. razredu deželne bolnišnice; v tem primeru niso dobili »bolnišnine«. To društvo je obstajalo do nastanka stare Jugoslavije in je konec 1918. leta imelo 497 rednih članov, 20 podpornih in 5 častnih članov.

Sladkorna rafinerija na Poljanah je 1853. leta ustanovila podporno blagajno za podpiranje bolnih in za delo nezmožnih tovarniških delavcev, njihovih vdov in sirot. Začetno glavnico podporne blagajne je v znesku 2000 goldinarjev prispevalo podjetje, pozneje pa so bili edini dohodek prispevki delavcev podporne blagajne. Podporna blagajna je skrbela tudi za nabavo živil. Iz podpornega sklada so delavcem izplačevali podpore v primerih bolezni ali nezgod. Leta 1856 je imela podporna blagajna 181 članov. Ko je bilo 1860. leta sklenjeno, da rafinerija ne bo več obratovala, je bil podporni sklad izplačan delavcem, ki so takrat še delali v tovarni. Premoženje sklada se je v sedmih letih obstoja povečalo za štirikratno začetno glavnico, ker so dohodki (prispevki od delavskih plač) vedno presegali izdatke za podpore.

Ljubljanska predilnica in tkalnica je 1860. leta ustanovila svoj bolniški sklad za vzajemno pomoč med delavci v primeru bolezni. V ta sklad so delavci plačevali prispevke po višini svojih tedenskih zaslužkov — podjetje ni bilo dolžno prispevati ničesar. Sklad je bil last delavcev, upravljalo pa ga je tovarniško ravnateljstvo. Delavci so izvolili 12 svojih zastopnikov, ki pa so imeli v tem skladu le nekakšne nadzorstvene in posvetovalne pravice. Naloga bolniškega sklada je bila skrb za delavce med boleznijo in skrb za pogrebne stroške v primeru smrti. V breme sklada je podjetje plačevalo zdravnika, ki je zdravil tovarniške delavce. Leta 1860 je bolniška blagajna obstajala tudi v bombažni predilnici in tkalnici v Preboldu.

V tekstilni tovarni v Tržiču je bilo 2. junija 1897. leta ustanovljeno podporno društvo za podpiranje članov v bolezni, za primer nezgod ter ob onemoglosti in starosti. V tem času je bilo v Avstriji bolniško in nezgodno zavarovanje za tovarniške delavce sicer že uvedeno in obvezno. V tržiški tovarni je bila ustanovljena obratna bolniška blagajna takoj po uvedbi zavarovanja. Vendar takratna bolniška blagajna zavarovanim delavcem ob bolezni in nezgodi ni nudila zadovoljive preskrbe, za onemoglost, starost in smrt pa delavci sploh niso bili zavarovani. Zato je delavstvo in vodstvo podjetja imelo za potrebno ustanoviti še podporno društvo. Članstvo je bilo prostovoljno, vendar so bili v društvu vclanjeni skoraj vsi delavci. Predsednik društva je bil Leo Gassner, vodja podjetja. To podporno društvo je delovalo ves čas neprekinjeno do leta 1941. Podporno društvo je imelo dva oddelka: podpornega in starostno blagajno za onemogle delavce. Sredstva za izplačevanje podpor so se zbirala od delavskih prispevkov. Članarino so pobirali posebej za podporni sklad ter posebej za starostni in invalidski sklad. Iz podpornega sklada so člani prejemali podpore ob bolezni in v izjemnih primerih; iz starostnega in invalidskega sklada pa starostno podporo (rento), ki so jo izplačevali redno vsak mesec, in pogrebne stroške (v obsegu trimesečne rente). Starostno podporo so pridobili delavci po 10-letnem članstvu. Različne podpore je prejemalo 30 odstotkov članstva. Denar, ki se je nabral v starostnem skladu, so ob razpustu podpornega društva razdelili med člane.

Takih in podobnih podpornih društev in blagajn je bilo verjetno na Slovenskem še več; torej so v sicer skromni meri opravljala naloge socialnega zavarovanja, še preden je bilo to uvedeno z zakonom, pozneje pa so dopolnjevala njegove največje pomanjkljivosti.

Nadaljevanje prihodnjič

— Bojim se, da tukaj nimajo suknjiča po moji meri

KARIKATURA: A. NOVAK

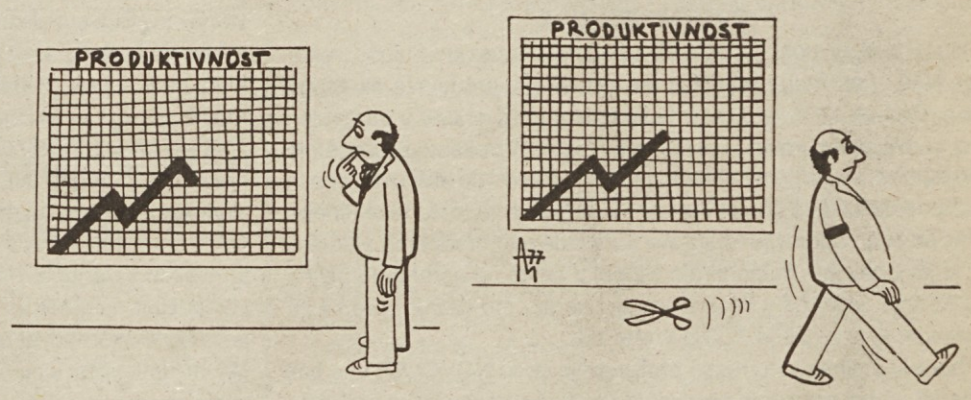

BREZ BESED

KARIKATURA: M. ALAŠEVIĆ

NAGRADNA KRIŽANKA

Rešitve pošljite do **14. decembra 1977** na naslov: ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici: **NAGRADNA KRIŽANKA št. 48.** Nagrade so: 200, 150 in 100 din.

DE	NASILNA, OSVAJALNA POLITIKA (PO ANGLSKI)	GROSIST. TRGOVINA	LJUDJE, KI Ž ŽIVIJENJEM JAMČIJO ZA KAJ	AM. FILM. IGRALEC (RYAN)	MIRKO DIMC	SKANDINAVSKI DROBIŽ	VRSTA PSA	PONAVLJALNI GLAGOL	SLOVENSKI PEVEC POPEVK	PODTALNO DELOVANJE	PODOKNICA	TEHNECIJ
VOZNIK AVTA	A	V	T	O	M	O	B	I	L	I	S	T
PRAČLOVEK IZ NEANDERTALA	N	E	A	N	D	E	R	T	A	L	E	C
FRANCOSKA ŽENSKA REVIJA	E	L	L	E	NEMŠKI ADMIRAL (ERICH) / ZDRAVILO		D	Z	D	E	R	NESRAMEN, PREDRZEN ČLOVEK
MEŠETAR IZ »PRODANE NEVESTE«	R	E	C	A	L	MAJHEN KROG / STENSKA OBLOGA	K	R	O	G	E	C
MAJHNO BODALO	S	T	I	L	E	T	IRANSKO NOMADSKO PLEME / SREDNJI	I	L	A	N	I
IRIDIJ	I	R	VRSTA ZOFE	GRAŠKI OSLARJAK, UPRAVITELJ / REKA	K	A	S	T	E	L	A	N
JEGULJA	U	G	O	R	INFEKCIJE, GNOJNE OKUŽBE / CEZIJ	P	R	I	S	A	D	I
VESTI, BELEŽKE	N	O	T	I	C	E	VLADIMIR KAVČIČ / ORAČ	V	K	ANA KARIĆ / BANJA	A	K
PESNIK ZORMAN	I	V	O	100 / PRIDETEN VONJ	S	T	O	O'KAY / ŽIDOVSKO MOŠKO IME	O	K	VRSTA PISAVE	DIZAŠKI DOM
HLAJEN LETNI ČAS	Z	I	M	A	GOROVJE V INDIJI / PREBIVALKA EMONE	A	R	A	V	A	L	I
DRUGO NAJV. FINSKO JEZERO	E	N	A	R	E	NAFTNA LUKA V PERZ. ZALIVU / ENEJ	A	B	A	D	A	N
PRIPRAVA ZA MERJENJE PRITISKA	B	A	R	O	M	E	T	E	R	TONI TRŠAR / RUD. MESTO V ISTRI	T	T
DE	UP	MOČNO RAZSTRELIVO / STREHA		M	O	N	O	L	1. SEKRETAR OZN / DVOŽIVKA	L	I	E
NOGOMETNI KLUB	N	K	MOŠKA KOZMETIKA »ILIRIJE« / ŠTEFOK	A	N	E	R	GENRE / ČAPKOVA DRAMA	Ž	A	N	R
NADAV, AŽIO	A	R	A	KARLOVAC / JANKO RUDOLF	K	A	ŽIDOVSKI DUHOVNIK, PRIDIGAR / TITOGRAD	R	A	B	I	N
IGRAD V HRV. ZAGORJU, ZNAN IZ KMET. UPORA	D	O	N	J	A	S	T	U	B	I	C	A
OBER	A	V	A	R	ŠESTAVIL: N.R.	DRAG KAMEN, KREMENČEV MINERAL	I				A	T

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE ŠT. 46

VODORAVNO: Obveščevalec, restavracija, katar, Azazel, ara, Akra, IK, Najada, Lisca, emajl, vtis, akna, Nazarje, bajta, Kanaan, olein, omot, NO, tolovaji, erg, asir, ED, Niger, tkalci, TM, RK, ella, erotik, kava, uta, ikra, nos, selektivnost, aroma, seksta.

Izžrebani reševalci križanke št. 46:

1. nagrada, 200 din: POLAK Franc, Griže 73, 63302 Griže
2. nagrada, 150 din: ŠUMER Anica, Gorskega ul. 4, 62000 Maribor
3. nagrada, 100 din: FRECE Jože, M. Tita 89, 64270 Jesenice

Nagrade bomo poslali po pošti.

LESNI KOMBINAT »NOVOLES«
STRAŽA PRI NOVEM MESTU

novoles

Visoka kakovost odpira vrata tujih tržišč

Največji izvoznik stolov na trg ZDA — Polovico proizvodnje izvaža Novoles v tujino — Povečana proizvodnja in boljša kakovost odpirata tržišča — Uspešno sodelovanje s trgovskimi organizacijami

Danes ima NOVOLES devet temeljnih organizacij združenega dela, deseto pa še oblikujejo. Začetki NOVOLESA segajo v predvojni čas, saj je bilo podjetje ustanovljeno iz nekdanjih žag za predelavo bukovine na surovinsko bogatem dolenjskem zaledju. Že pred desetimi leti je delovni kolektiv, v katerem je bilo 910 zaposlenih, ustvaril le nekaj manj kot 36 milijonov dinarjev realizacije, letos pa bo ob še enkrat večjem številu zaposlenih znašala realizacija dobrih 765 milijonov dinarjev.

USPEŠNO VKLJUČEVANJE V IZVOZNE TOKOVE

Osnovna dejavnost NOVOLESA je izdelava vezanih plošč, rezanega lesa, masivnega pohištva ter izdelava in predelava akrilnega stekla. Do leta 1975 je bilo podjetje izrazito usmerjeno v integralno predelavo lesnih surovin, predvsem bukovine, v vezane plošče, stole in gugalnike, v zadnjem času pa tudi na proizvodnjo stanovanjske in gradbene opreme iz drugih surovin. Z dograditvijo tovarne akrilnega stekla so bile zagotovljene surovine za izdelavo gradbenih elementov, ki jih izdelujejo in montirajo skupaj z osnovno opremo temeljne organizacije SIGMAT v Brestanici, pa tudi za proizvodnjo opreme za kopalnice, ki jo izdeluje TOZD v Metliki.

Obenem z dinamično rastjo proizvodnje se je NOVOLES vse bolj usmerjal na tuji trg, kar je narekovalo še večjo kakovost in razširitev proizvodnega programa. Sad teh prizadevanj je tudi uspešen prodor na dokaj zahtevno tržišče ZDA, kjer se NOVOLES uveljavlja že več kot petnajst let. To mu je uspelo z neposrednim stikom s kupci in s prilagajanjem proizvodnje njihovim željam. Tako je danes NOVOLES največji izvoznik gugalnikov v ZDA.

VELIK IZVOZ — MAJHEN UVOZ

Tudi Italija je na področju industrijske predelave lesa močno odvisna od surovin in polizdelkov NOVOLESA ter drugih jugoslovanskih proizvajalcev. Tja največ izvažajo vezane plošče, rezan les in druge izdelke. Zadnja leta so vse trdnejše vezi z državami v razvoju in izvoz NOVOLESA nenehno raste. NOVOLES izvaža predvsem polizdelke pa tudi končne izdelke.

Izvoz je vse bolj postavka poslovne in razvojne politike NOVOLESA. V nekaterih letih je NOVOLES ustvaril tudi 50 odstotkov svoje prodaje z izvozom na konvertibilna tržišča. Tako je lani znašal izvoz 197 milijonov dinarjev in je bil kar za 45 % večji od predlanskega. V dežele v razvoju so izvozili za 36,4 milijona izdelkov, v zahodne države za 158,8 milijona, v socialistične države pa za 1,7 milijona dinarjev.

V dežele v razvoju izvažajo nekaj rezanega lesa, v glavnem pa bukove vezane plošče. V razvite dežele izvozijo kar 88 odstotkov masivnega kolonialnega pohištva in ploskovnega pohištva, bukovih vezanih plošč pa 12 odstotkov.

V primerjavi z naraščajočim izvozom je uvoz vse manjši. V glavnem uvažajo investicijsko opremo, reprodukcijski material in rezervne dele iz Italije, ZR Nemčije in Francije, surovine pa iz afriških držav — iz Konga, Gabona, CAR in Slonokoščene obale. Lani je Novolesov uvoz znašal samo 35 % izvoza, letos pa se bo ta odstotek znižal na 30 %.

NOVOLES prodaja svoje izdelke prek specializiranih trgovskih organizacij tako na domačem kot na tujem trgu. Na domačem trgu NOVOLES največ sodeluje s podjetji »Jugoeksport« iz Beograda, »Lesnina« in »Slovenijales« iz Ljubljane, »Novi dom« Beograd in drugimi trgovskimi organizacijami. Izvoz opravlja NOVOLES delno sam, deloma pa tudi prek tujih trgovskih posrednikov. Po tej poti pokriva območje Evrope in Bližnjega vzhoda, na ameriškem trgu pa nastopa prek »Lesnine« in »Slovenijalesa«. Že dlje je NOVOLES solastnik podjetja INTERKONTINENTAL FURNITURE CORPORATION, New York, ki že več kot deset let uspešno posluje in prodaja jugoslovanske izdelke. Po tej poti NOVOLES pokriva ne samo večji del trga ZDA, temveč tudi Kanade. NOVOLES je prav tako solastnik podjetja »Slovenija-Bois« v CAR, ki je lani ustvarilo realizacijo 81,5 milijona dinarjev, kar je skoraj dvakrat več kot leto dni poprej. To podjetje je tudi glavni dobavitelj eksotičnega lesa, ki ga potrebuje NOVOLES za svojo proizvodnjo. NOVOLES pa je član konzorcija za Libijo in države Arabskega zaliva in član interesne skupnosti za države SEV.

VISOKA PRODUKTIVNOST

NOVOLES član sestavljene organizacije »UNILES« Ljubljana, ki združuje osem proizvodnih organizacij in eno trgovsko. NOVOLES se je prek te organizacije udeležil različnih akcij in nastopov na posameznih trgih.

NOVOLES posveča posebno pozornost izkoriščanju strojnih zmogljivosti. Imajo posebno službo za proučevanje dela, ki kontinuirano dela pri uravnavanju in izenačevanju normativov tako v posameznih temeljnih organizacijah kot v celotni delovni organizaciji. Temeljni namen te službe je pospeševati produktivnost dela, kar je eden bistvenih dejavnikov za uspešno prodajo široke palete NOVOLESOVIH izdelkov.

Ko že govorimo o prodaji, naj povemo, da NOVOLES na domačem trgu nima večje konkurence, kar je v prvi vrsti rezultat pravilne izbire proizvodnega programa in usmeritve v proizvodnjo izdelkov, po katerih je na tržišču veliko povpraševanje. Na tujem trgu pa je konkurenca dokaj močna, posebno v ZDA, kjer je veliko proizvajalcev s podobnimi izdelki — vendar slabše kakovosti in so cenejši. Uspeh na teh tržiščih je zato predvsem posledica dobre kakovosti izdelkov. Na trgih Bližnjega vzhoda pa ni čutiti posebne konkurence.

Ker ima NOVOLES najboljše surovinsko zaledje v bukovini, je razumljivo, da je na tej bazi zasnoval svojo dejavnost predelave te surovine, vendar imajo tudi surovinski viri svoje meje, zato si NOVOLES prizadeva za kar najboljšo in najpopolnejšo obdelavo surovin. V programih NOVOLESA pa je začrtan tudi cilj, da se delovna organizacija dolgoročno poveže z dobavitelji in prodajalci in vzpostavi trajnejše odnose na podlagi združevanja dela in sredstev kot tudi skupnega tveganja, ki ga prinaša poslovanje.

OAD

Proizvodnja akrilnega stekla v Trebnjem

Proizvodnja gugalnikov

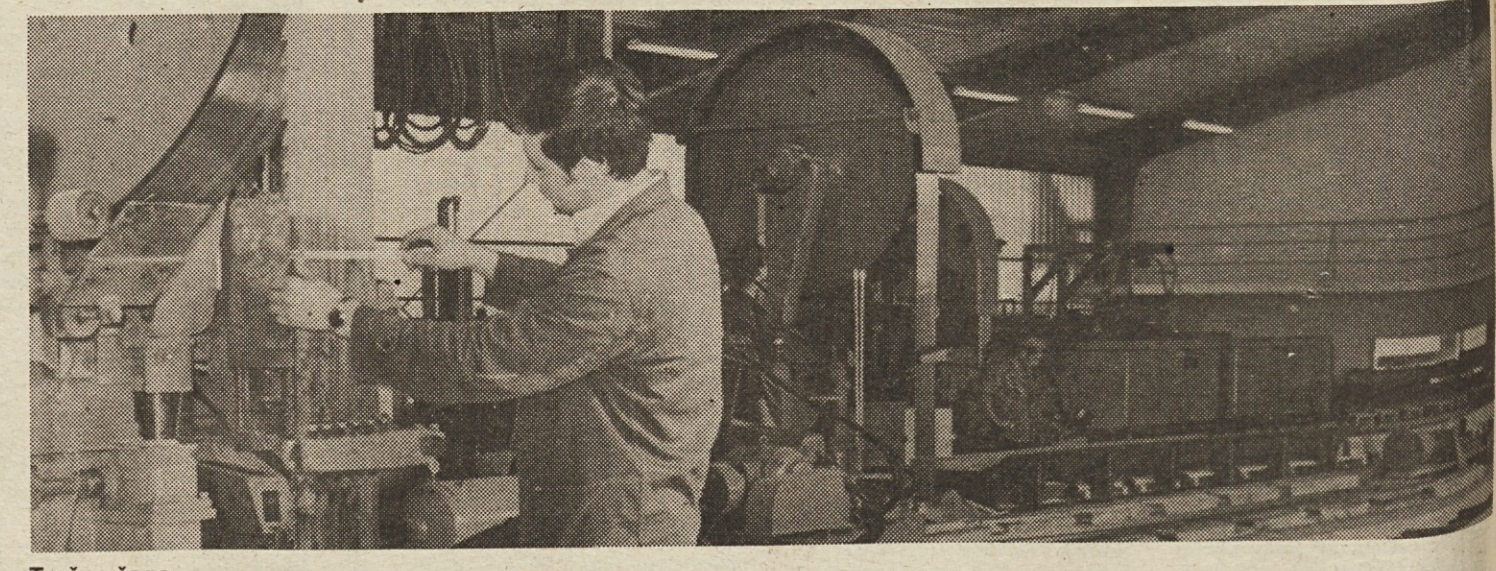

Tračna žaga

Delavci v Novolesu gredo v korak s časom tudi v samoupravni organiziranosti — objavljamo posnetek s prireditve, ki jo je spremljala tudi TV.

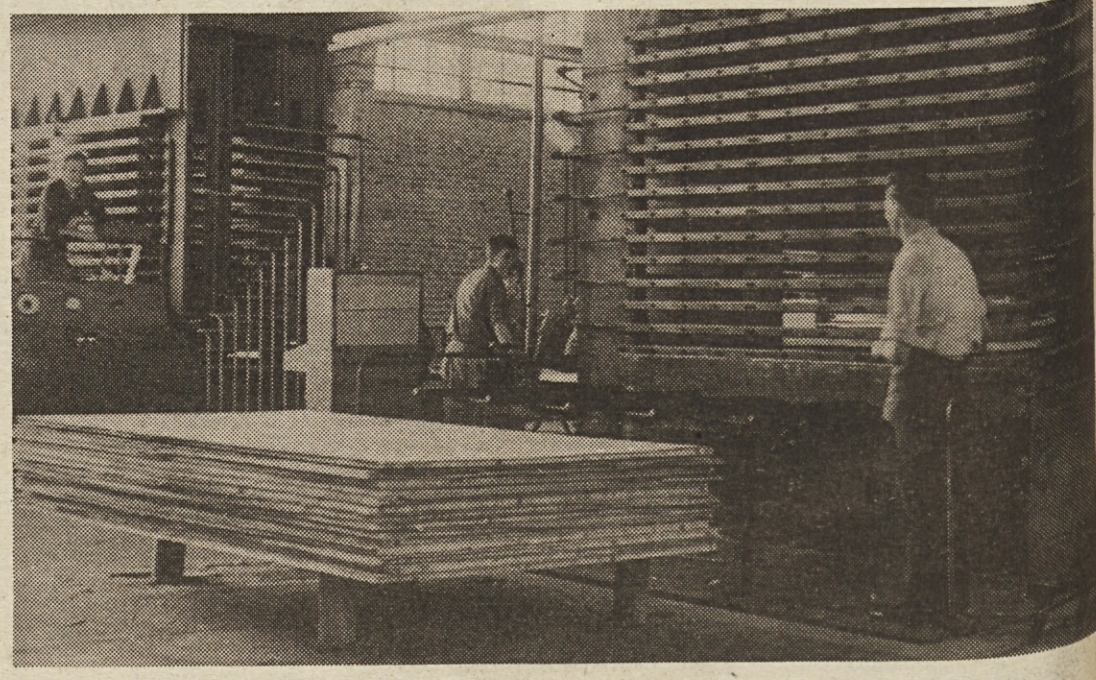

Proizvodnja vezanih plošč — stiskalnica

DE

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije. Izdaja ČGP Delo, TOZD Delavska enotnost. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. leta. List urejajo: ANDREJ AGNIČ, VOJKO ČERNELČ (glavni urednik in direktor), SONJA GAŠPERŠIČ, MILAN GOVEKAR, MARJAN HORVAT, RAFAEL LINDIČ (tehnični urednik), BORIS RUGELJ, BOJAN SAMARIN (odgovorni urednik), JANEZ SEVER, IGO TRATNIK, ANDREJ ULAGA, POLDE VERBOVŠEK (redaktor in lektor), IVO VIRNIK in JANEZ VOLJČ. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ulica 4, poštni predal 313-VI; naročninski oddelek tel.: 310-033, int. 278; uredništvo, tel.: 316-672, 323-554, 316-695 in 310-033; komerciala: Ljubljana, Tavčarjeva 5, tel.: 312-691. Račun pri SDK Ljubljana, št. 50100-601-11807, devizni račun pri Ljubljanski banki, št. 501-620-7-121100. Posamezna številka stane 4,00 din, letna naročnina je 200,00 din. Rokopisov ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk »Ljudska pravica«, Ljubljana.